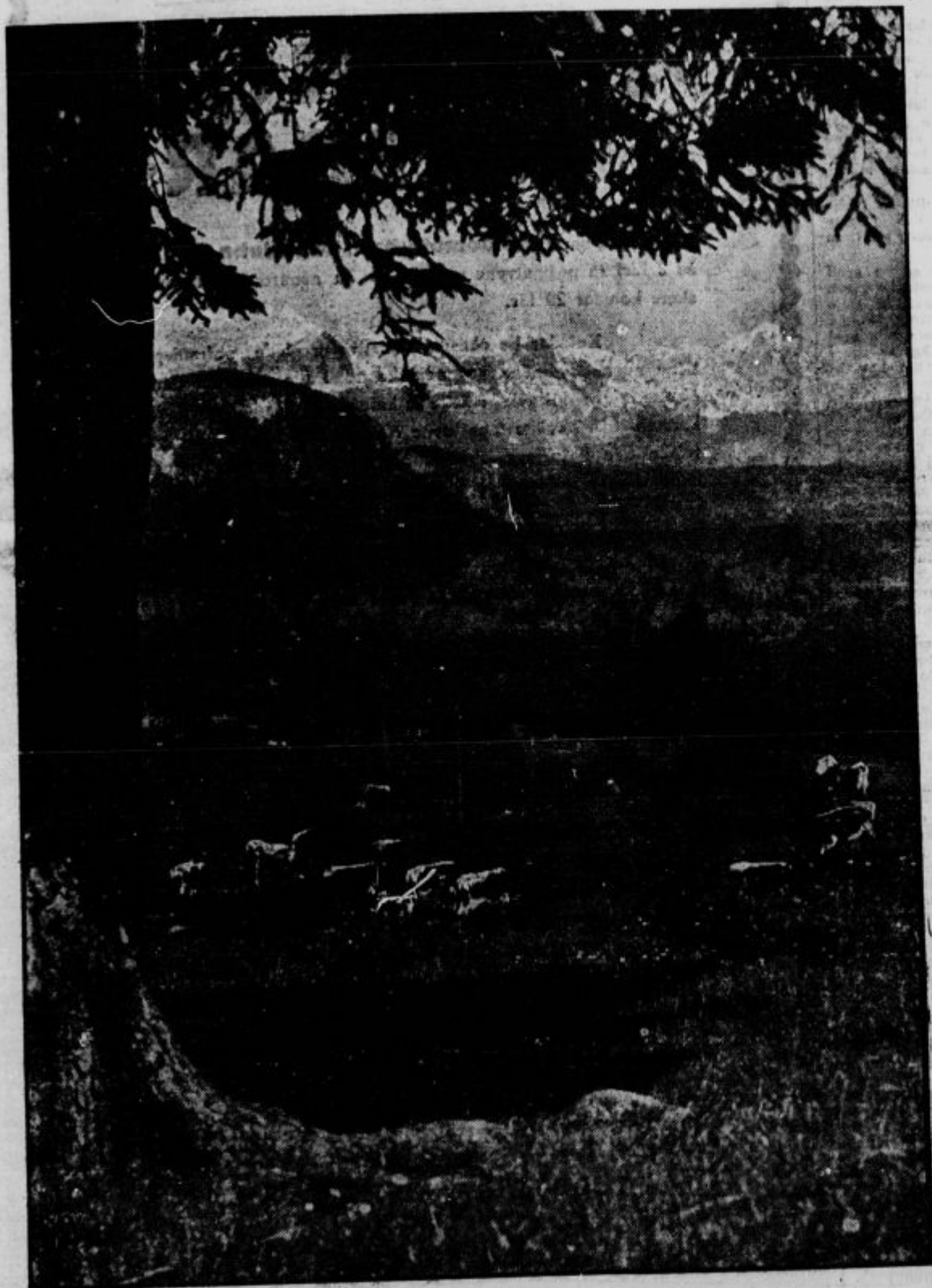

Domoljub

V Ljubljani 10. septembra 1941-XIX

Leto 54 • Štev. 37

JESENSKA PAŠA

Prizor iz planinskih pašnikov. Po vrhovih je že zapadel sneg, po dolinah je zdaj najboljša paša. Vedno niže in niže sili sneg, dokler ne zavije v svoje belo, molčečo odejo vse dežele in jo pripravlja za novo vstajenje, novo pomlad.

Kadar sonce mrkne

Marsikdo ve, da nam sonce ali luna včasih kar nenadoma nekam izgine, ju več ni. Seveda ne mislimo pri tem na oblake, za katere se sonce skriva, pa kajub temu še pošilja svojo svetlobo na zemljo.

Manj pogosto, vendar pa veliko bolj redno se skrivata sonce za luno in luna za zemljo. Čas, kdaj se to zgodi, lahko določimo do minute natančno.

Kako se more sonce, ki je vendar veliko večje, skriti za majhno luno? Ti trije svetovi, zemlja, sonce in luna se v neizmernem nebesnem prostoru lovijo nekako tako, kakor se lovijo otroci brezskrbno na zeleni livadi. Toda razlika je v tem, da se ta nebesna telesa lovijo po zelo natančnih pravilih, ki jih nikoli ne prekorajajo. Učenjaki, ki poznajo dobro njihove navade, imajo veliko užitka, ko opazujejo to nebesno igro, kakor imajo užitek gledalci nogometne tekme, ko opazujejo branje žoge.

Da se more majhna luna skriti za večjo zemljo, to vsakdo razume. Toda težko je razumeti to, kako se more velikansko sonce skriti za tako majhno luno.

Od časa do časa se zgodi, da se na svoji nebesni poti sonce, zemlja in luna postavijo v isto črto, v isto vrsto kakor trije vojaki, ki stoje strumno v vrsti pred svojim poveljnikom. Majhna luna se tako znajde v sredi med soncem in med zemljo. Da vam bo lažje razumeti, kaj se zgodi v tem trenutku, spomnimo na naravni pojav, ki ste ga že opazovali mnogokrat. Ko se sonce bliža zatonu, to je, se bliža ravnini, na kateri stojite vi, ali ni vaša senca prav dolga, veliko daljša od vas? Tudi če je človek majhen, ima vendar za seboj zelo dolgo senco. Prav tako je z luno. Tudi luna je majhna, toda njena senca, ki jo povzroči stran, ki je obrnjena proti soncu, se vleče v velike daljave. Učenjaki so zračunali, da je senca, ki se vleče od lune proti zemlji, dolga kakih 880.000 km. Ta senca ima koničasto obliko, to je, zožuje se vedno bolj in bolj. Ravno toliko pa znaša razdalja lune do zemlje, včasih malo več, včasih malo manj.

Ce stopi zdaj na to vašo dolgo senco kakšna oseba, boste opazili, da senca ne pokrije osebe v celoti, marveč samo en del telesa.

Prav isto se zgodi, kadar hoče majhna luna skriti veliko sonce. Luna ima za sabo dolg sončni rep. Če je ta tako dolg, da doseže zemljo, jo bo s svojo senco pokril, toda ne v celoti. Pokril bo samo en del zemlje, kakor pokrije vaša senca samo en del vašega tovariša, in sicer v obliki okrogle plošče, ker je luna okrogla. Ker pa se zemlja vrti okrog svoje osi, se bo ta kroglja senca pomikala okoli zemlje in pri tem naredila okrog in okrog zemlje temen pas, kjer se sonce ne vidi, ker ga je zakrila luna s svojo senco. Torej luna lahko zakrije sonce, toda zakriti ga more samo za ozko površinsko ploščo na zemlji, ki se potem zaradi premikanja zemlje okrog svoje osi pomika okrog in okrog zemlje. To je pojav, ki je znan pod imenom sončni mrk. Vidimo ga pa lahko samo v tistih deželah, po katerih se pomika omenjeni temni pas, ki ga povzroča luna s svojo senco. Zvezdoslovci imajo vse natančno preračunano, kje se bo ta pas vlekel, preračunano tudi uro, minuto in sekundo, kdaj bo nastal mrk in koliko časa bo trajal. Ne štedijo pa nobenega truda, da ne bi vsakokrat šli na tisto mesto, da opazujejo te nenavaden pojav, tudi če bi bil oddaljen od njih na tisoče in tisoče kilometrov. Oni hočejo videti kako se ti veliki nebesni otroci igrajo med sabo.

Zdaj tudi veliko lažje razumemo, zakaj se luna lahko popolnoma skriva za zemljo. Luna je v razmerju z zemljo mnogo manjša. Zemlja pa meče od sebe senco, ki je zelo široka in tudi zelo dolga. Torej se zgodi, da kadar stoje sonce, zemlja in luna v vrsti kot trije strumni vojaki, to je, kadar je zemlja med ostalima dvema, je vsa luna zavita v senco. Tako je nastal lunin mrk, ki ga moremo opazovati z vseh strani zemlje, s katerih je luna sploh mogoče videti.

Toda kdaj so ti trije nebesni otroci postavljeni v vrsto? Nekajkrat v letu, in sicer po

(Nadaljevanje na 14. strani.)

Še ta mesec imate čas!

Naročite takoj

»SLOVENČEV KOLEDAR«

ki stane za naročnike **Domoljuba** in **Bogoljuba** le 9 Lir in še 2 Liri za pošiljativne stroške. • Za nenaročnike listov pa stane koledar 20 Lir.

Koledar bo obsegal zanimive preglede: notranjepolitične, zunanjepolitične, gospodarske itd. Dalje socijalne članke, članke iz zvezdoslovja, članke iz kmetijskega gospodarstva, mlekarstva itd. Številne leposlovne članke. Lep roman naše pisateljice Lee Faturjeve. Prevod 32, 33 in 34 speva Dantejeve Božanske komedije, kjer so popisane strašne kazni, ki jih nosijo največji grešniki na dnu pekla — med njimi tudi Juda Iskariot, ki je izdal Kristusa. Koledar bo bogato ilustriran. Povrhu bo pa vsak naročnik dobil še prelepe naše domače jaslice, ki so tako tople okras vsake naše hiše o božiču!

Letos bo koledar izšel dosti popreje kot lansko leto, zato naročite koledar takoj pri našem zastopniku v Vašem kraju, ali pa z dopisnico na upravo »Slovenčevega koledarja«, Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Eni prihodnjih števil »Domoljuba« bomo pridejali tudi položnice, po katerih boste tudi lahko plačali naročnino,

Zastopniki naših listov! Pojdite takoj na delo od hiše do hiše; noben naročnik naših listov ne sme ostati letos brez našega koledarja. • V krajih, kjer še ni našega zastopnika, prosimo poštirtvovalne naročnike, da se prijavijo za nabiranje koledarjeve naročnine. Poslali jim bomo takoj potrebna navodila in tiskovine!

Najzanimivejša knjiga letošnjega leta bo »SLOVENČEV KOLEDAR« • • • Naročite ga takoj!

»SLOVENČEV KOLEDAR«

LJUBLJANA, KOPITARJEVA ULICA 6

Nazaj več ne gremo

JOŽE RAZOR

Nasproti mu pride Marija in glasno zajoka. Bil je to jok dušnega nemira in razdvojenosti, jok obupanega srca, ki ga je preračunana hudobija oddvojila od edino ljubljenega bitja.

»Kaj se godi tukaj?« vpraša.

V.

Sredi aprila 1936 je v Rožnem dolu izbruhnila po vseh tovarniških obratih stavka. Tistega dne so se zgodaj zjutraj delavci zasedli vse oddelke, zunaj pa postavili straže. Ni bila torej navadna stavka, bila je zasedla tovarne. Tako je bil že v kali preprečen vsak poskus podjetnikov, da bi najeli za delo druge delavce, stavko-kaze. Stavkujoči delavci so nanosili v tovarno vse potrebno za prenočevanje; hrano so dobivali v začetku sproti, čez nekaj dni pa so si znotraj tovarne uredili svoje kuhinje.

Stavka je popolnoma uspela. Del delavstva, ki se ni hotel podvreči vodstvu stavkovnega odbora, je bil brez moči in tako rekoč izločen. Nasprotno pa je stavkovni odbor, ki je bil nastanjen v livarni, razvijal veliko delavnost in zadobil neomejen vpliv na delavstvo. Tovarne so se spremenile v prave visoke šole komunistične miselnosti. Nastopali so govorniki, na videz neprisljono, v resnici pa že dolgo časa prej za to posebej izveščani. Tudi taki delavci, ki so odklanjali komunizem, kakor krščanski socialisti in zmerni socialisti, so brez moči podlegali vplivu izurjenih hujšakcev. Mehanost spolov po zaprtih tovarnah je tudi storila svoje. Tako se je že čez nekaj dni zgodilo, da je bilo delavstvo po zasedenih tovarnah enotno izoblikovano v komunistični zavesti. Bilo je več primerov, ki so dovolj nazorno pokazali, kako načrtno premišljena je bila komunistična taktika. Mnogo delavk, ki so bile do zdaj članice verskih kongregacij, so postale zdaj najbolj strasne komunistke in nasprotnice duhovščine. Skoraj večji del krščanskih socialistov je že formalno pristal na komunistični program, dasi so ohranili ločenost organizacij.

Stavkovni odbor je razglasil sklep, da se stavka nadaljuje toliko časa, dokler ne bodo delavske zahteve povsem ugodene. Toda kakšne so te zahteve? Tega ni nihče vedel, niti inženir Wagner ne, kamor so peljale vse niti stavkovnega gibanja. Komunistično vodstvo je sicer dobro vedelo, da stavka ne sme privedi do kakšnih temeljitih izboljšanj, ker ima le-ta cilj, da se v mesah izoblikuje komunistična zavest ter med ljudmi razširi nezadovoljstvo zoper obstoječi red. Toda med maso delavstva je bilo vedar treba vreti zahteve po izboljšanju. Zahteve so bile za podjetnike težke, zato so jih ti odklonili. Bili pa so nasproti enotnemu delavstvu brez moči in kmalu so se ponovno začeli razgovarjati z zastopniki. Ti so zdaj stali, poučeni po svojih kolovodjih, še mnogo višje zahteve in tako spet onemogočili poravnavo.

Zdaj je med delavstvom zavrelo. Stavkovni val je pljusnil tudi izven tovarn. Začela se je po vsem Rožnem dolu strasna agitacija, hujškanje proti podjetnikom, ki mu je takoj nato sledilo hujškanje proti župniku Lovšinu, čez, da tudi on sodeluje s kapitalisti. Razburjene ženske so hodile v skupinah po ulicah, vpile in razgrajale.

»Dol s kapitalisti!« so vpile. »Dol s farji, pomagati kapitalizmu!«

Vznemirjenost v Rožnem dolu je rasla s vsakim dnem. Stavka je trajala že petnajst dni, toda do poravnave še ni prišlo. Delo je medtem počivalo, izplačila pa tudi. Ze se je pri nekaterih začelo kazati pomanjkanje denarja. Z veliko napestjo so vsi pričakovali konec meseca, ko raj bi podjetniki po zahtevi zastopnikov izplačali delavstvo. Toda podjetniki so se postavili na stalnišče, da ne dajejo nobenih izplačil, dokler delavstvo ne preneha s stavko.

Zdaj so se začeli nemiri. Delavstvo, ki je bilo zunaj tovarne, je hodilo pred stanovanja podjetnikov in grozilo. Zlasti so se odlikovale ženske. Pomanjkanje hrane se je kmalu začelo čutiti v vsej svoji ostrini. Na ta trenutek je računal Wagner. Lačen človek je zmožen vsega. Vodstvo komunistov je vrglo med množice geslo:

»Demonstracije po ulicah! Dajte duška svojo nezadovoljstvu! Zahtevajte, da vam trgovci izdajo živila zastonj, ker vam podjetniki nočejo izplačati.«

Učinki tega hujškanja so se takoj pokazali. Pestotnikova trgovina zraven šole je bila nekega jutra napadena od množice demonstrantov in vsa izropana. Ko je prišlo orožništvo, je našlo samo prazne in opustošene prostore. Stvar je postala nevarna. Med nahujskano množico se je šušljalo, da bo prišlo zdaj na vrsto župnišče, nato druge trgovine. Ljudje so od lakomnosti podivjali. Oblast se je zdaj zganila in uvedla strogo preiskavo. Nekaj ljudi, ki jim je bila dokazana udeležba pri plenjenju, so orožniki odgnali. Poseg oblasti pa je ljudi le še bolj razburil. Začeli so groziti, da se ne bodo dali tako ugnati v kozji rog. Napetost položaja je dosegla svoj višek.

Stavka v Rožnem dolu je imela tudi po drugih industrijskih krajih velik odmev. Povsod so se prirejala med delavstvom protestna zborovanja, pobirali so se prispevki za stavkujoče delavstvo in pošiljale pozdravne brzojavke. V nekaterih krajih so šli dalje in so po zgledu tovarišev v Rožnem dolu proglasili stavko in zasedli podjetja. Grozilo je torej, da bo iz krajevne stavke v Rožnem dolu nastala splošna stavka.

Medtem se je Grašič z manjšim delom delavstva, podprt od kmetov, trudil na vse načine, kako bi iztrgal zapeljano delavstvo izpod vpliva komunistov. Posrečilo se mu je, da je zbral večino izvoljenih delavskih zaupnikov ter nekaj odbornikov zakonitih društev okrog sebe. Ti so izdali letak, kjer razgaljajo taktiko komunistov ter obsojajo stavko, ki so jo komunisti zlorabili za svoje strankarske namene. Zahtevalo, da delavstvo prekine svoje stike s stavkovnim odborom in se podredi svojim zakonitim organizacijam.

Vpliv te izjave je bil velik. Vsi treznejši delavci so obsojali način, kako so bili izrinjeni iz vodstva njih zakoniti zaupniki in društveni voditelji. K temu je še pritisnilo pomanjkanje. Grašič in njegovi so to dejstvo izrabili do kraja. Zopet se delili letake, kjer so obdolžili komuniste, da so lahkomišno pahnili delavce v pomanjkanje, da nalahko zavlačujejo s poravnavo, ker hočejo na ta način izzvati nemir in nezadovoljstvo, da jim ni za delavske koristi, marveč samo za zdražbo in revolucijo. Tudi sicer niso Grašič in njegovi opustili nobene prilike, da ne bi pobijali vpliva komunistov med delavstvom.

Vpliv tega vztrajnega dela ni izostal. Polagoma so se pametnejši streznili in se otresli komunističnega vodstva. Odkločno pa je vplivalo zadržanje kmetov. Vsi kmetje iz Rožnega dola in okolice so izjavili, da ne bodo prodajali potrebščin za hrano delavcem vse dotle, dokler ne bodo komunisti izrinjeni od njih vodstva. Posledice so se takoj pokazale. Gospodinje doma niso dobile ničesar, po drugih krajih pa tudi težko, ker so bili kmetje povsod zmenjeni. Če so hoteli dobiti, so morali iti prav daleč na deželo, kar jim je zopet bilo težko, ker so doma rabili zlasti možkih moči. Vse to je večalo pri mnogih nezadovoljstvo s potekom stavke. Javno mnenje se je začelo bolj in bolj sukati na nekunistično stran.

Tudi Marija se je v tej borbi zelo vneto udeleževala. Kot ena vplivnejših deklet v Rožnem dolu je skupaj s tovarišicami storila mnogo med delavkami, da se je tam odpor proti komunistom večal bolj in bolj. Ženske imajo doma veliko besedo, zlasti, če gre za gospodinjske stvari. Posledice stavke pa so zelo prijemljivo posegle prav na to plat življenja. Razumljivo je torej bilo, da je sistematična propaganda deklet imela zelo vidne učinke med ženskimi svetom. Ogorenje, ki je bilo prej obrnjeno proti podjetnikom in proti obstoječemu redu, se je tu zdaj obrnilo proti komunistom. Može so se kar naenkrat znašli pred novo fronto. Žene so zahtevale od njih, da prekinejo vsak stik s stavkovnim odborom. Slo je že celo tako daleč, da so mnogi od onih, ki so kot zasedniki bivali v tovarnah, prišli na pritisk žen zopet nazaj domov.

(Nadaljevanje prihodnj.)

Pismo mladega kmeta

Pisal si mi, tovariš, o koncu ene dobe in o nastanku nove. Izpovedal si svojo vero v lastno življenjsko moč tudi zdaj, ko hitijo prve zarje mimo nas in nas vodijo v vročino sončnega dneva, ko gremo mimo mladosti v zrelejšo možko dobo. To, kar si povedal, si povedal ne samo o nekaterih, povedal si tudi o nas, ki smo se še včeraj imenovali kmečki fantje in ki se bomo jutri imenovali kmečki možje.

Tudi mi smo se nekam zasanjali v svoji mladosti, postavili si take načrte, da bi vanje lahko zajeli ves svet z vsemi njegovimi vprašanji. Kar nenadoma pa so stopili pred nas neki pojmi, neka nova stvarnost, ki nam je skušala potlačiti ves dosedanj polet in ga preusmeriti zelo nizko, naravnost poniževalno, da ne rečem sramotno. Pred nami je nenadoma v vsej svoji razsežnosti in v vsej svoji teži vstala ZEMLJA s svojimi prestrimi vprašanji in nam kakor otrokom zaprla usta.

Sprevideli smo, da smo se navduševali na svojih sestankih in sejah o vseh mogočih in nemogočih stvareh, zelo malo pa o njej, iz katere smo se rodili in v katero se spet povrnemo. Zdaj pa je vstala pred nami v vsej svoji ogromnosti in nam grozi, da nas bo pod svojo težo zmečkala. Stojimo v zadregi pred njo kakor nepazljiv učenec pred učiteljem in ugrabimo, kaj naj storimo, da bo prav.

Izoblikovali smo pri nas gibanja in organizacije, ki so nas privedle zelo visoko in nas vzgajale k idealnosti. Ko smo bili stari osemnajet, dvajset, tudi pet in dvajset in sedem in dvajset let, smo z navdušenjem hodili na tabore, zborovanja, se z mladostnim ognjem oklepali svojih mladinskih voditeljev. Zdaj čutimo, da smo tej dobi nekako odrasli. Pred nas so stopili pojmi, kakor deklet, žena, dom, zemlja, kruh, otroci. Kar nenadoma nek drug svet. Moram reči, da v ta svet nismo stopili nepravilno, toda vendar se nismo v njem znašli.

Ne mislim na tisto povprečnost, s katero se znajde človek kamor koli ga postaviš. Mi smo si namreč predstavljali, da bomo nekaj boljšega, da bomo odprli pot novemu razvoju v zgodovini slovenskega naroda, da se ne bomo priključili tolikim in tolikim, ki so v svoji mladosti nekaj zini o bodočnosti, ko pa so zagledali prvo dekle ali ko so spoznali čar zemlje, so pozabili na vse, kar je bilo in stopili na pot brezpomembnosti in življenjske nemoci. Ko smo se zbirali v svojih kmečkih mladinskih vrstah, smo bili prepričani, da naši cilji ne segajo samo do gotove dobe, marveč hočejo postati obli, ves čas in ves prostor obsegajoči.

Kako naj torej zdaj poravnamo nastop teh novih pojmov v našem življenju s cilji, ki smo si jih še včeraj postavili v naših gibanjih? Po eni strani nas skuša zemlja popolnoma odtrgati in nas takorekoč zasipati. Dom, žena, družina nas omejujejo, nam jemljejo smisel za to, kar smo bili še včeraj, in kar smo sklenili, da bomo vedno. Kako se vse čudno spreminja! Še celo narodna zavest se človeku nekako zamegli, ko stopi pred nova vprašanja. In ravno tu smo doživeli tako žalostna dejstva, da so nam razen mlajših tako rekoč odpovedali vsi, ker so bili njih pogledi preveč usmerjeni drugam, zlasti v zemljo, in niso videli, da tudi zemlja sloni na družinski, narodni skupnosti, in če ta skupnost propade, propade tudi zemlja.

Tudi za nas velja to, kar si rekel o sebi in o svojih tovariših: prišli smo na konec, toda ta konec pomeni za nas šele začetek.

To sem ti pisal zaradi tega, ker me je tvoje prejšnje pismo spomnilo na toliko vprašanj, med drugimi tudi na vprašanje naše rasti v nove razmere, ki so nam prišle nasproti in zahtevajo od nas nove kulturne usmeritosti.

Ne pozabite,
da bo »Slovenčev koledar« res lepa družinska knjiga, vaš ljubi domači prijatelj, ki ga boste vzeli v roke in našli v njem obilo pouka, razvedrila in zabave

ZAKAJ TO??

ZAKAJ ONO??

Na svetu je toliko stvari, ki jih vidimo vsak dan in se nam zde same po sebi umevne. Če se pa vprašamo po razlogu, zakaj so prav take, zakaj je to, zakaj ono, mnogokrat odgovora ne dobimo. — Vprašajmo se torej malo ob nekaterih vsakdanjih stvareh.

Zakaj brzojavne žice pojejo? Vse, kar je napeto, lahko zveni in poje v zraku, če se trese. Če se trese tako hitro, da povzroča zračno nihanje, zaslišite nek zvok, ker to nihanje zadene na naša ušesa. Zato slišimo da brzojavne žice pojejo oziroma zvenijo. In če položite takrat na brzojavni drog roko, boste čutili, da se ves drog trese. Brzojavna žica poje na enak način, kakor pojemo mi. To se pravi tresejo se nalabko, toda silno hitro v zraku, kakor se tresejo tudi naše glasilke v grlu, kadar pojemo. Če je ozračje zelo mirno, tedaj žica ne zveni.

Zakaj živali ne morejo govoriti? Vemo, da mnoge živali morejo izražati svoja občutja tako svojim vrstnikom kakor človeku. Dejansko ni veliko razlike nad veseljem vpitjem ali vkanjem majhnega otroka ali pa nad veseljem lajanjem ali cviljenjem psa. Toda kadar mislimo na govorjenje v ojem smislu, smo si vsi edini, da more govoriti samo človek. Zakaj to? Živalski možgani — čeprav najbolj »razumnih« živali — so zelo zelo nižji od človeških možganov. Zato niso v stanju, da bi izrazili v določenih glasovih to, kar bi žival hotela izraziti. Grla, glasilke, jezik in usta so pri živalih kar pripravne za govorjenje. Pse se mnogo manj trudijo pri lajanju kakor pa človek pri govorjenju. Toda pasji možgani niso sposobni, da bi izrazili občutek v obliki določene besede. Seveda se lahko vprašamo še dalje: zakaj niso sposobni? In tu tiči sadni razlog. Govorjenje pomeni toliko kot glasno izražanje misli. Ker pa živali ne mislijo, tudi ne morejo govoriti.

Zakaj živali ne morejo misliti? Treba je najprej razložiti, kaj mislimo pod besedo »misliti«. Misli se ne pravi samo občutiti. Misli se pravi venati akupaj, eno stvar navezati na drugo. Občutek, da ste lačni, še ni misel. Če pa to izrazite v stav-

ku: »Jaz sem lačen,« bodisi da ga poveste na glas ali ga samo mislite, je to misel. Zvezali ste dve stvari: občutek lakote in sebe. To vezanje more vršiti samo razumno bitje. Mišljenje je torej samo človeška lastnost. Samo človek more misliti, žival ne. Ker pa je govorjenje glasno izražanje misli, zato žival ne more govoriti, čeprav bi imela zato primerne organe, ker pač ne more misliti.

Zakaj top poči? Topovski pok je zvok; vsak zvok pa nastane zaradi valov, ki nastanejo v zraku ali pa v drugih snoveh. Zrak niha, in mi to nihanje občutimo v ušesih. Kako pa nastane valovanje zraka ob topovskem strelu? Stisnjen plin, ki ga je povzročilo vnetje smodnika v topovskem žrelu, nadenkrat butne na dan, potem ko je z vso silo pognal krogi iz cevi. Takoj nato se ta plin razprši in plane v svobodo, ki jo je nekaj pritisnil zapustil. Pri tem pa sune z vso silo zrak okrog sebe ter ga požene k valovanju, ki gre na vse strani okrog in pride tudi do naših ušes. To valovanje slišimo v obliki kratkega in močnega poka, kajti sune plina v zrak traja le malo časa. Zato torej slišimo topovski strel.

Koliko časa žive živali? To je precej težko vprašati, kajti živali nimajo ne rojstnih ne mrtvaških listov. Ena izmed živali, ki ima najdaljše življenje, je gotovo želva. V ugodnih okoliščinah more živeti od 300 do 400 let. Nato pride krokodil, ki živi do 300 let.

Če smemo verjeti to, kar se pripoveduje, živi krasata še mnogo dalje. Pravijo namreč, da more preživeti, zaprti med kakim skalovjem, tudi več tisoč let. Toda dokler ni trdno dokazano, ne gre preveč verjeti tej neverjetni trditvi.

Slon raste počasi, pa se tudi počasi postara. Če dobro ravnajo z njim, živi lahko 100 let. To je tudi starost, ki jo doseže orel, čeprav pravijo nekateri, da doseže tudi 200 let. Toda vse to se zdi malo v primeri s starostjo, ki jo doseže kit. Nimamo sicer o njegovih letih natančnih podatkov (kit je namreč tak, da ne vabi nikogar k svojim obletnicam na večerjo), toda znano je, da doseže ta ogromna morska žival več ko 500 let starosti. Ujeli

so nekatere kite, ki so jim učenjaki prisodili celo 1000 let. Navedemo nekaj podatkov o povprečni starosti, ki jo lahko dosežejo nekatere živali v ugodnih okoliščinah: Zajec 5 let, ovca 12, mačka 13, pes 15, koza 15, krava 15, svinja 25, konj 27, kamela 40, lev 40, slon 100, krokodil 300, želva 350, kit 500, paček 3, drozg 10, taščica 12, kos 12, kokoš 14, lisček 15, jerebica 15, fazan 15, škrlanec 18, slavec 18, golob 20, kanarček 24, šerjav 24, pav 24, vrabec 40, gos 40, pelikan 50, papiga 50, krokur 100, labod 100, orel 100 let.

Če bi vse živali, ki pridejo na svet, ostale pri življenju, ali bi bilo dovolj hrane? Gotovo ne. — Ribja samica znese na milijon jajčec (iker) toda le iz malo od njih se izvale ribice in še manj teh ribic jih ostane pri življenju.

Mikrobi, silno majhna živa bitja, ki povzročajo razne bolezni, bi se v nekaj urah namnožili na milijone, če bi imeli dovolj hrane. Miši in domači zajci, ki so jih Angleži na svojih ladjah prenesli v Avstralijo, so se tam namnožili v tako velikem številu, da so postali prava šiba za deželo. Naši so tam primerno hrano.

Vsako živo bitje, bodisi da je žival ali rastlina, ima to težnjo, da se preveč razmnožuje. Zemlja bi v kratkem času postala pretesna za vse. Zato vlada med živimi bitji neizprosna borba za življenjski obetane, ki regulira pravilno razmnoževanje živih bitij na zemlji.

Mi vemo, da so tiste živali, ki so najbolj ogrožene, tudi najbolj rodovitne. Če bi na primer kak vreten rib znesla samo nekaj iker, bi jih gotovo vse požrle druge vodne živali, in zato bi ta riba kmalu izginila iz voda.

Kako spoznamo zločinca po prstnih odtisih? Seveda ne vedno. Tatovi in roparji so se namreč navzeli navade, da nosijo rokavice in tako ne puščajo za seboj odtisov po oknih in na pohištvo. Vse zasledovanje sloni na resnici, da si tudi dva človeka nista na vsem svetu popolnoma podobna. Nobena roka ne pušča za seboj odtisov, ki bi bili enaki odtisu druge roke. Naši preti imajo zelo veliko majhnih gub, ki so pri vsakem človeku različne. Spremeniti pa se te gube ne dajo, kajti to so samo ustja številnih kanalov, po katerih teče pot iz notranjosti na površje kože. Lahko se torej uničijo, toda spremeniti jih ni mogoče. Tako ni težko, ugotoviti islovetnost nekoga z njegovimi prstnimi odtisi. Če se torej prstni odtisi nekoga človeka ujemajo z odtisi, ki so jih ugotovili na kraju zločina, je to zelo močan dokaz za udeležbo pri zločinu.

Rabljeva roka

Spisal J. Fletcher Ray.

Poistorenil Franc Poljanec

O Suzana, ne boj se! Tisti dan, ko bodo grobovi izročili svoje mrlične, bo Hermas vstal. Telo, ki si mu ga ti dala, bo povečano. Utrujenost in starost, bolezen in razpad ne bodo nad njim več gospodovali, pač pa bo z njim vekomaj lepota, podobna lepoti Vstalega.

Suzani se je ob teh tolažilnih besedah srce razveselilo. In ker je bila ura zdaj pozna, so žene vstale. In ko so na družino nakopile blagoslova, so odšle in se napobile vsaka proti svojemu domu.

Nekaj časa sem sedel v senci. Besede Magdalene sem poslušal, premišljeval sem pa to, kar je bil dejal zdravnik, kako nisem nič storil, da bi Suzano potolažil. Vstal sem in šel k postelji. Svojo vročično roko je dela v mojo, rekla pa ni besedice. In tako sva molče sedela, dokler ni zaspala. Nato sem šel zopet k oknu, sedel in strmél v noč in mislil na dni, ki jih več ni bilo. Srce mi je bilo težko in je za dečkom čudno hrepenelo.

»Otrok moj! otrok moj!« sem v svoji bridkosti glasno dejal, »zakaj si me zapustil, vsega obupanega?«

Tedaj mi je okoli vratu legla roka in glas mi je govoril na uho:

»Oče, oče.«

Obrnil sem se, in glej! Zraven mene je stala Nidija.

»Kaj delaš tukaj?« sem rekel.

»Oče, ali nimaš nobenega drugega otroka?«

Obrnil sem se in sem jo gledal s široko odprtimi očmi; nisem vedel, kaj meni, ona je pa nadaljevala:

»Oče, vem, da je tvoje srce potrto. Vem, da si Herma ljubil, kakor jaz ljubim tebe. In moje srce je hrepenelo po tem, da te potolažim. Pa nisem vedela, kako. O, oče, tako bridko je trpeti sam. Ali svoje bridkosti ne moreš deliti z menoj?«

In še vedno sem strmél v njo. Kakor da ne razumem.

»Oče, vem, da ne moreš nikogar več ljubiti, kakor si ljubil Herma, in toliko od tebe tudi ne zahtevam. Toda ali me sploh ne ljubiš?«

Njen krik mi je bil kakor meč v srce. Srečo sem jo gledal in mislil, kako sem jo v svoji bridkosti komaj pogledal; govoril sem pa z njo trdo ali pa sploh ne. Mislil sem, kako je skrbela za Suzano in stregla meni. In njenim ustom nikoli ni ušla očitajoča beseda. In opazil sem, da je prebledela in posinela in da je okoli oči imela temne kroge.

»Oče, ali me sploh ne ljubiš?«

»Otrok moj! otrok moj! Odpusti mi; odpusti mi, prosim te!«

In povesil sem glavo.

»Nikar, oče, nikar tako ne govori!«

In stegnila je roke, kakor da bi se napol bala to narediti: prišla me je za glavo in si jo pritisnila na prsi in mi poljubila lase.

»O, oče, velikokrat sem želela to storiti. Pogosto, ko nisi vedel, sem prišla k vratom in te opazovala, kako si strmél v noč. In srce mi je koprnelo, da bi te tolažila in tako držala. Pa se nisem upala. Tako sem se vrnila v posteljo in jokala. O, oče, ne moreš vedeti, kako te ljubim. In zdelo se mi je, da ti ni nič do tega.«

Znova me je poljubila in mi božala lasé, da sem moral misliti kar le na Suzano.

»O, Nidija,« sem dejal, »ti si hči tvoje ma-

tere. In kaj večjega od tega ne more nihče reči.«

»Potem, oče, bova pa zvečer, ko bo tvoje srce žalostno, takole sedela; midva zraven okna. In govorila bova o Hermu in o dnevih, ki so prešli. In jaz te bom tolažila.«

Vzdignila mi je glavo in svoje lice pritisnila na moje. Bilo je vroče in vse mokro od solza.

»Hči moja,« sem dejal, del roko okoli nje. In nekaj časa sva tako sedela. Njeno dihanje je bilo lahno in nežno. Ni bilo dolgo, da so se ji oči zaprle v spanju. Nato sem si jo vzdignil na roke in jo položil na posteljo. Ogrnil sem si plašč in stopil proti vratom. Premahnila se je in odprla oči.

»Oče, kam greš?«

»Jezusa grem iskat. Počivaj mila deklica.«

In odšel sem v noč. Jutro je bledele na vzhodu, ko sem se vrnil. Iskal sem vso noč; in vendar ga zopet nisem našel.

Drugi dan sem se o bsončnem zatonu vračal iz posadke, ko se je roka oprla na mojo. Obrnil sem se. Zraven mene je bila Nidija. Hitro je soplja in oči so se ji nenavadno svetile.

»Oče!« je klicala, »oče, nikar se ne boj. Zdjaj je vse dobro!«

»Tvoja mati je torej ozdravela in ti si jo pustila, da prideš in mi veselo novico poveš.«

»Ne, oče, nisem je videla od opoldanja obeda, takrat je pa ležala v vročici. Poslušaj, oče! Slišala sem žené se pogovarjati, da je bil Jezus blizu Betanije. Zato sem šla tja, da ga pripeljem. In glej! Videla sem Jezusa in mu vse povedala.«

»Deklica,« je rekel, »nič se ne boj, ampak veruj, in mati se ti pozdravi!«

Nakar sem ga zapustila in se nanagoloma vrnila. Ravno sem šla skoz vrata, ko sem zagledala tebe in prišla sem. Brž, oče, da jo vidiš diva.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

d Zatemnitev traja do nadaljnega od 21 zvečer do 6 jutraj. Upoštevajte, ker so kazni za prestopke zelo stroge.

d Za tiste, ki pišejo v tujino. Prepovedano je, čež mejo pošiljati razglednice in vizitnice. Za pisma je prepovedano uporabljati podložene kuverte. V pisma je prepovedano vlagati fotografije pokrajin ali krajev in fotografije vojaškega značaja, prav tako izreke iz časopisov, nepopisan pisemski papir in kuverte, znamke in papirnati denar. V pismih se smejo uporabljati samo naslednji jeziki: albanski, amarski, angleški, arabski, bolgarski, češki, danski, francoski, grški, italijanski, japonski, kitajski, koreanski, latinski, madžarski, nemški, nizozemski, norveški, perzijski, poljski, portugalski, španski, švedski, turški in ukrajinski. Poštna uprava priporoča, da se znamke lepjo v desnem zgornjem kotu naslovne strani, ob zgornjem robu zadnje strani pa naj se čitljivo vpiše naslov pošiljatelja.

d Tramvaj je povozil do smrti 80 letno Katarino Kovič, stanujočo na Gradu.

d Praznični dnevi, ki veljajo za Ljubljansko pokrajino, so odslej sledeči: vse nedelje, novo leto, 6. januar — Sv. Trije kralji, Velika noč, Vnebohod, sv. Rešnje Telo, 29. junij — Sv. Peter in Pavel, 15. avgust — Vnebovzetje, 1. november — Vsi svetniki, 8. december — Br. Sp. Marije Device, 25. december — Božič, Rojstvo Gospodovo. Razen zgoraj omenjenih dni ne pridejo v poštev drugi prazniki.

d Nad 120 godbenikov deluje v Ljubljanski pokrajini.

d Lastniki motornih žag za drva in drugih strojev bodo morali preurediti svoje naprave na pogon z elektriko, lesnim plinom ali metanom. Tudi je ukinjen s 1. septembrom redni avtobusni promet ob nedeljah in praznikih.

d Hrvatski manjka okrog 20.000 učiteljev. Doktor ne bodo imeli tega števila, si hočejo pomagati s pomožnimi ljudskimi šolami.

d Koliko olja ti pripada. Prehranjevalni urad je določil, da bo počenši z oktobrom delež olja na živilskih nakaznicah izražen v centilitrih. Namesto 100 predpisanih gramov dobiš torej 10,8 centilitra olja.

d Kozolec poln krme, last mesarja Jesiha, je zgorel ono noč na nekem travniku ob Dolenjski cesti v Ljubljani. Zgorelo je 40 voz krme in 13 m³ lesa.

d Nezgode. Pri padcu si je zlomil roko 9 letni Bojan Jerina, sin prometnika na Raketu. — Pod konja je padla in si zlomila levo nogo 37-letna Ana Rusova, žena posestnika iz Velikega Gabra. — Pri delu si je zlomil roko Ciril Habič, 15 letni sin delavca iz Zgor. Kašija. — S kozolca je padel in si zlomil nogo 4 letni Jože Korba iz Trebnjega. — S kolesa je padel in se poškodoval na obrazu in rokah 15 letni sin preglednika finančne kontrole iz Ljubljane Ivan Perpar. — Jakob Jelen, 51 letni garderobier na ljubljanskem glavnem kolodvoru je v službi tako nesrečno padel, da je dobil hude poškodbe po glavi. — Skladovnica drv je zasula žagarja 37 letnega Jožeta Mažgona v Ljubljani ter ga močno poškodovala po glavi in životu.

d Smrtne kazni bodo na Hrvatskem odslej vršili samo s streljanjem in ne več z obešanjem.

d Zagreška tehnika bo dobila več novih zavodov, tako: zavod za zrakoplovstvo, zavod za avtomobilizem in zavod za poljedelske stroje.

d Na Hrvaškem je zaposlenih okrog 25.000 služkinj; od tega jih odpade na Zagreb do deset tiso. Vlada bo izdala nov poselski red.

d 700 letnica Zagreba, odkar ga je madžarski kralj Bela IV. proglasil za svobodno mesto, hočejo praznovati — prihodnje leto.

d Nove 120 kilovatne radijske postaje dobi Zagreb.

d Za 50% so zvišali železniške cene na Hrvatskem.

d Na Hrvatskem so odslej neveljavni dinarski stotaki in petdesetaki. Od starega denarja so sedaj v prometu samo še stari desetdinarski bankovi ter vsi stari kovanci.

d V Brodu na Savi je hrvaški maršal Kvaternik ob navzočnosti nemškega generala Glaisa von Hostenaua slovesno izročil prometu most

Najcenejši, najboljši in najzanimivejši tednik je brezdvomno »DOMOLJUB«!

Kaj je NOVEGA

čez Savo, ki so ga uničile bivše jugoslovanske čete med umikom. Prvi vlak, ki je peljal čez most, je imel 33 vagonov žita za Bosno, drugi pa, ki je pripeljal iz Bosne, je vozil 40 vagonov premoga za Hrvaško.

h Slive so letos zelo dobro obrodile v hrvatski državi. Izvozili jih bodo najmanj 2000 vagonov v Nemčijo in drugim po Evropi. Zganje se je zelo pocenilo, kakor v Srbiji.

h Vse nepremičnine SUZOR-ja so ocenili na 120,336.00 kun.

Svarilo poljskim in gozdnim tatovom!

Lastniki njiv in vrtov se tudi v Ljubljani in njeni okolici pritožujejo zaradi pogostih tatvin poljskim in vrtnih pridelkov. Prav tako so se pa tatvine pomnožile v gozdovih. Največjo škodo delajo sedaj tatovi na njivah krompirja.

Da obvaruje lastnike njiv in vrtov pred škodo, vse prebivalstvo pa pred pomanjkanjem, je pristojna oblast dovolila poljskim in gozdnim čuvajem nositi puške, revolverje in municijo ter tudi streljanje na tatove. Zato svarimo predvsem tatove in tudi vse drugo prebivalstvo, naj se v mraku in ponoči ogiba vrtov, njiv in tudi gozdov, ker imajo čuvaji in straže najstrožje naročilo, da morajo streljati tudi na vsakega sumljivega človeka.

Še posebej pa opozarjamo starše, naj pazijo na otroke, da ne bi hodili krast sadja, zakaj straža vendar ne bo lovila otrok in tatov, temveč bo kar streljala. Starši in mladina naj pa pomisli, da tudi najbolj usmiljeni čuvaj ne more otroka v gostem listju med vejami ločiti od odraslega, enako pa tudi ne more na njivi otroka ločiti od sklonjenega odraslega človeka.

Kmečki sinovi v kmetijsko šolo!

Na Pokrajinski kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu se prične novo šolsko leto začetkom novembra 1941. Šola ima dva oddelka: letno in zimsko šolo. Letna šola traja nepretrgoma eno leto, zimska pa dve zimi po 5 mesecev. Celoletna šola je primerna za vse vrste in tipe naših kmetij, najbolj pa za vinorodne kraje, kakor so v novomeškem, črnomaljskem in krškem okraju. Na celoletni šoli se namreč poleg vseh drugih panog izčrpano poučuje tudi vinogradništvo in opravlja vsa s tem zvezana praksa. — Zimska šola pa je bolj primerna za sinove posestnikov in nevinorodnih krajev, kakor so v kočevskem, logaškem, ljubljanskem in drugih okrajih. V zimski šoli se vinogradništvo ne poučuje, zaradi česar odpade tudi praksa iz njega. Druge kmetijske panoge pa se poučuje vse, a poseben ožir se posveča še živinoreji in travništvu. — To zimo, ki pride, se vrši l. tečaj zimске šole, zato se letos sprejemajo učenci v celoletno in zimsko šolo.

Vsi učenci stanujejo v zavodu (internatu), kjer imajo vso oskrbo. Sprejemajo se pridni, dovolj nadarjeni sinovi kmetijskih staršev, ki bodo po končanem šolanju ostali na kmetiji.

Lastnoročno spisane prošnje, kolkovane z banovinskimi kolkom za 10 din je poslali ravnateljstvu pokrajinske kmetijske šole na Grmu čimprej, najdalje pa do 30. septembra t. l. Tam izve vsak podrobnejše podatke.

Boj za obstanek je trd in krut, dandanašnji in za nedogledno bodočnost bolj kot kdaj prej zahteva na vseh popriških celih in vsestransko usposobljenih ljudi, v prvi vrsti pa dobrih, stanovsko zavednih in strokovno izobraženih kmečkih gospodarjev! To pripravo bodočih borbe za gospodarski obstanek nudi še vedno grmska kmetijska šola, edina te vrste v ljubljanski pokrajini. Oče, ki ima sina od 16 let naprej in mu želi nekoč izročiti svojo domačijo, ne bo zamudil prilike, da ga ne bi poslal na Grm.

h 5 milijonov kun za razvoj kmetijskih združenj je prispevalo hrvatsko kmetijsko ministristvo.

h Dva milijona kun za dograditev velikih skladišč na zagrebškem glavnem kolodvoru, je odobrila hrvaška vlada.

s Najboljše češnje prodajajo v Belgradu po 4,25 din, srednje lepe po 3,25 din, češnje za marmelado pa po 2 din, torej še ceneje kot po liri.

s Poln obrat v srbskih delavnicah. Srbski prometni komisar je pred dnevi pregledal vse železniške delavnice v dolini Morave in ugotovil, da delujejo vse v polnem obratu. V delavnicah Nišu je zaposlenih 2200 delavcev, ki delajo noč in dan navzile pomanjkanju materiala in orodja. V niški delavnici popravijo mesečno povprečno po 20 lokomotiv, 70 osebnih in 200 tovornih vagonov. Delavnica v Crvenem Krstu zaposluje okrog 1700 delavcev.

s Stanarine v Belgradu znižane. Pristojna oblast je odredila, da se morajo stanarine v Belgradu s 1. septembrom t. l. znižati za vsa stanovanja, za katera stanarina ne presega 2200 din mesečno in sicer od 25 do 10%.

s Sam si je vzel življenje te dni mladi kmetovalec Vojislav Atanasković na Kraljevići nad Zaječarjem. V poslovilnem pismu pravi, da si je izmislił novo vrsto pluga, ki obenem orje in seje in tako za 50% skrajša delovni čas. Ko je poskušal izum patentirati, so ga vsi odbili. »Tudi me je« — pravi v pismu dalje — »pogolalo v smrt, to nerazumevanje ljudi, ki mislijo, da je potrebna šola in posebno pooblastilo, da se človek bavi s takšnim delom.« — Čuje se, da se sedaj — ko si je izumitelj iz obupa končal življenje — merodajni zanimajo za ta izum.

s Za dva milijona dinarjev naropanega plena — največ blaga — so našli pri hišni preiskavi na stanovanju Aleksandra Skovica v Belgradu.

s Vrnjačka Banja je dobila veliko sodobno bolnišnico z 70 posteljami.

s Valjevo in okolico je trikrat zapored obiskala nevihta s strašno točo, ki je uničila najmanj polovico sudežev, predvsem koruzo.

g 101 leto je star dr. Josip Urbasček, upokojeni železniški in občinski zdravnik v Mariboru.

g Davčna uprava v Litiji je ukinjena in je njeno krajevno območje priključeno davčni upravi v Kamniku.

g Nekaj nesreč. S koso se je po nesreči hudorantil v desno nogo 20 letni hlapec Janek Kašman iz Grušev pri Smarjeti ob Pesnici. — 4 m globoko je padel in dobil hude poškodbe Mladen Zorko, delavec v tekstilni tovarni, na Pobrežju pri Mariboru. — V Sp. Poljčanah je padla 52 letna posestnica Frančiška Avsenik s poda in obličježala s hudimi poškodbami. — 2 drevesa je padla 8 letna delavka hči Barbara Škrableva iz Pekijske in si natrla kosti. — Kos lesa je zagnal vzmet v glavo 26 letnemu mizarskemu pomočniku Francu Petku s Pobrežja in ga hudo ranila.

g Orjaška skakalnica v Planici na Gorenjskem je bila izročena te dni nemški državni športni organizaciji.

g Za vodjo spodnještajerskega gasilstva je imenovan dipl. inž. Winkler. Vse gasilstvo na Sp. Štajerskem preurejuje po nemškem zgledu.

Novi grobovi

m Umrli so: na Golniku Ivanka Urbaš roj. Bedenk iz Kranja, v Kočavski pri Ložu 86 letna Marija Avsec, v Mariboru upokojenec drž. železnice Rihard Turk. — V Ljubljani so odšli v večnost: soproga tiskarskega faktorja v p. Marija Lampič roj. Nagode; dr. Leon Blinc; Amalija Schulz; uradnik Hranilnice ljubljanske pokrajine Franc Stropnik; stavbni podjetnik Emil Tönnies; Marija Zilič roj. Koprive; v Podbrezjah Manca Pavlin. Naj počivajo v miru!

BRITVICE IZ STEKLA. Na nedavnem zborovanju angleških steklarjev so razpravljali o novih možnostih steklarske obrti ter industrije. Govorili so o britvicah iz stekla, ki naj bi nadomestile sedanje britvice iz jekla. Ta industrija bi se izplačala. Steklarski strokovnjaki menijo, da se da steklo izvrstno uporabiti v ta namen, kajti steklo se obrusi s lahkoto na tenčino jeklene britvice. Tudi v ostrini ne bodo steklene britvice prav nič zaostajale za jeklenimi, pač pa bodo mnogo cenejše. In končno bodo imele britvice iz stekla eno prednost za izdelovalce: nihče jih ne bo mogel še enkrat nabrusiti.

IZ TRŽAŠKE IN GORIŠKE POKRAJINE

p Dva otroka utonila v domačih vodnjakih. Na dvorišču hiše št. 61 v Standražu pri Gorici, Vja del Corso, kjer gospodarji Danijel Boškin, imajo domač vodnjak, v katerem se nabira deževnica. V petek, 20. avgusta se je na dvorišču igral domači sinček, star pet let. V otročji obzornosti je zlezal na vodnjak, ki je bil začasno pokrit s pločevinasto ploščo, s kakršno so v minulih vojnih krili barake. Nesreča je hotela, da se je plošča zganila in potegnila otroka v 3 metre globok vodnjak. Na obupni krik ubogega fantiča so prihiteli domači in sosedje ter podvzeli vse, da bi potegnili otročiča iz smrtne nevarnosti. Toda vsi naporji so bili brez uspeha. Ko so ga končno spravili iz vodnjaka, je bil že mrtev. — Drugi dan, v soboto popoldne se je zgodila podobna, vendar še groznejša nesreča v Opatjem selu na Krasu. Šestletni Venček Marušič, sin tamošnjega posestnika, se je z enako starim tovarišem igral pri vaškem kalu, ki leži nekaj korakov izven vasi. Zaradi deževja je bil kal precej narasel. Oba dečka sta z dolgo vejo dvigala glen iz močne vode. Pri tem je Venček stopil na kamnito ogrado. Nenadoma mu je spodrsnilo in se je prevrgel v vodo. Tovariši je za hip obstal kot okamenel, ko je pa videl, da Venčka ni več na površju, je zbežal kričaje v vas. Prihiteli so prestrašeni vaščani, prihitel je zdravnik, pa je bilo prepozno. Fantika so hitro potegnili iz vode, pa tudi zdravnik mu ni več mogel vdihniti življenja — bil je mrtev. Ubogega Venčka so lepo pokopali v nedeljo proti večeru, ravno na njegov šesti rojstni dan. Z obema nesrečnima družinama vse sosedstvo bridko sočustvuje, tudi mi jima izražamo sožalje.

p Smrt vzornega gospodarja. V nedeljo, dne 24. avgusta zvečer je umrl v Borštu pri Trstu posestnik Anton Rapotec, v starosti 73 let. Pokojnik, ki je bil jako delaven in napreden kmet, je deloval več let tudi v javnem življenju. Bil je svojetasno predsednik »Društva zavarovalnic goveje živine« v Borštu in dolgoletni odbornik Kmečke posojilnice v Dolini. Daleč na okrog so ga vsi spoštovali in cenili, saj ni nikomur odrekal svoje pomoči in nasveta. Doma pa je bil vzoren oče svojih družini, ki jo je njegova smrt sedaj bridko prizadela. Ob očetovi krsti so se zbrali vsi sinovi, ki so prišli iz tujine. Na zadnji poti ga je spremljala ogromna množica prijateljev in znancev od blizu in daleč, domači župnik g. Malalan mu je izpregovoril lepe poslovilne besede, domači pevski zbor pa zapel pretresljive žalostinke. Bog mu dal večni mir, žalujočim naše globoko sožalje!

p Spodnji Kras dobi vodovod. Kakor izvedemo iz dobro poučenega vira, bodo Spodnji Kraševci v kratkem dobili prepotrebni in že dolgo zaželeni vodovod. Načrti so že izdelani in tudi za kritje je že preskrbljeno. Vodo bo dal bistri in bladini Hubelj. Dvignili jo bodo na Trsteli, kjer bo velik zbiralnik. Od tam bo la mreža vodovodnih cevi po vsem Spodnjem Krasu in bomo deležne mokrega blagoslova vse vasi v tamošnjem okolišju: Temnica, Kostanjevica, Opatje selo, Vojštica, Sela in Brestovica.

p Živinska kri kot živilo. Na pobudo tržaškega mestnega župana je začela uprava mestne klančnice v Trstu prodajati živinsko kri, in sicer strjeno in kuhano. Kri se bo uporabljala kot živilo in kot nadomestek za meso. Cena bo zelo nizka, kilogram po 2,80 lir. Spretno tržaške gospodinjice in kuharice so našle že več načinov za uporabo takšne krvi v kuhinji: pripravijo se lahko kot jetra — ocvrta ali pečena, uporablja se namesto jeter za cmoke itd.

p Duhovniške izjembe v tržaški škofiji. Dominik Pegan, kaplan v Buzetu, je prestavljen kot kaplan v Črnicu blizu Buzeta. — Novomašnik Emerik Kolje iz poreško-puljske škofije, je nastavljen za kaplana v Buzetu. — Rudi Barbič, kaplan v Črnici, gre za upravitelja župnije v Avberju. — Za škofijskega svetovalca je imenovan župnik Albin Kljuder v Tomaju. — V komisijo za župnijske izpite sta imenovana msgr. dr. Jakob Ukmar in sežanski dekan Jože Glazar.

p Poletje gre h kraju. Zadnji čas smo imeli prav tople dni. Prejšnji ponedeljek in terek sta bila prav visokopoletna dneva. V noči na sredo, 27. avgusta se je za vreme spremenilo. V hribovitih predelih dežele je že zjutraj začelo močno

deževati in je bilo skoraj nevzdržno do poznih popoldanskih ur. V Gorici in okolici je zdržalo skoraj do poldne brez dežja, pač pa se je dlje časa pripravljalo prav grozeče neurje. Nebo je bilo zadelano s sivkasto svetlikajočimi se oblaki, ki niso obetali nič prida. Na srečo je začel pihati močan veter, ki je najbrž prepočil nevarnost. Proti poldnevju je med hudim vetrom začelo liti kot iz škafa. Po kratki pol uri se je neurje uneslo, močna ploha pa je trajala globoko v popoldan. Na deželi, zlasti po Vipavski dolini, je besneča vihra napravila po poljih precej škode, posebno po koruznih nasadih je hudo lomila. Dež je ohladil ozračje, toplomer v goriškem ljudskem vrtu je okrog petih popoldne kazal 19 stopinj Celzija. Oni četrtke in v petek smo imeli krasno sončna dneva: vzduh prijetno tople, lahek, brez nadležne sopenice, ponoči je pa rahla odeja bila še nujno potrebna in se dobro spi. Poletje gre h kraju, hudo vročino smo že pokopali.

p Velike razdeljanje v Rozandrski dolini je povzročila povodenj v sredo, 27. avgusta. Zaradi silovitega naliva, ki se je v opoldanskih urah zvil na zemljo, je potok Klinčica narasel v grmeč hodournik, ki je podiral pod seboj vse ovire ter jih je vodovje nosilo naprej proti morju. Voda je podrla dva mostova, v Borštu in v Gornjem Koncu ter tako prekinila promet med Trstom in Reko, s čimer so prizadete posebno mlekarice, ki morajo delati dolgo ovinek preko Boljuna, dokler mostova ne bosta na novo postavljena.

Naročnikom in prijateljem »Domoljuba« v Tržaški in Goriški pokrajini, ki so dobili naš list na ogle, sporočamo, da se naroče nanj na ta način, da nam nakažejo po položnicah, ki je priložena poizkusnemu izvodu, naročnino ali za vse leto, ali pa vsaj za nekaj mesecev. Celoletno stane »Domoljub« 18 lir — kar naj vsoka vsota, saj skoraj vsakdo zmore takšen znesek. Zato je zelo priporočljivo, da nam nakažejo celoletno naročnino ter so nato brez skrbi za dolgo dobo, ker bodo potem »Domoljub« redno dobivali. Če pa kdo ne zmore naročnine celega leta, naj jo plača vsaj za pol leta, t. j. 9 lir — toliko pač vsakdo zmore. Če je kdo položnico založil, naj nam sporoči z navadno dopisnico na naslov »Uprava Domoljuba, Ljubljana, Kopitarjeva 6«, pa mu bomo poslali drugo. Od mnogih naših novih prijateljev in čitateljev dobivamo sporočila, da jim naš list ugađa. Zato jih prosimo, naj nam nakažejo naročnino čimprej, takoj, ko dobe položnico, da bodo prejeli list nemoteno. Prosimo jih tudi, naj nam pridobijo še novih prijateljev in naročnikov.

Kako boste naročili »Slovenčev koledar«, to bomo sporočili pravočasno vsem prijateljem in naročnikom »Domoljuba«. Koledar bo stal s poštnino vred 11 lir. Pripravite si ta znesek že sedaj, da ga boste odposlali takoj, ko vas bomo v »Domoljub« obvestili.

p Umrl je v Trstu pred dnevi g. Julij Modričan. Pokojnik je bil nad 80 let uradnik bivše Tržaške posojilnice in hranilnice. V Trstu so ga vsi poznali in ga imeli radi. Nešteto prijateljev si je pridobil s svojim milim, ljubeznivim značajem, saj je vsakomur rad ustregel, če je le bilo v njegovi moči. Bil je v mlajših letih izvrsten pevec ter se je vneto udeleževal v pevskih društvih. V posojilnici je bil kot uradnik silno vesten in natančen. Svoji soprog je bil vzoren mož, otrokom pa najboljši oče. Zapuščena družina ga bo težko pogrešala, prav tako pa njegovi prijatelji, ki ga bodo ohranili v trajno lepem spominu. Naj počiva v miru!

p Cene sadja v Trstu. Limone 0,25 lir komad, jabolka najfinjša 3 lire kilogram, hruške najfinjša 3 lire kg, breskve I. vrste 3,75 lire kilogram.

p V Mariboru je umrl zdravnik dr. Just Bačar, po rodu iz Goriškega. Star je bil šele 57 let in je podlegel posledicam vojne vihere. Naj počiva v miru!

p Udeležba Goriške pokrajine na ljubljanskem velesejmu. Vse gospodarske panoge Gori-

ške pokrajine bodo sodelovale na jesenskem ljubljanskem velesejmu. Goriška pokrajina bo na tej pomembni gospodarski prireditvi pokazala vse, kar je pridobila v zadnjih dvajsetih letih na industrijskem, trgovskem, obrtniškem in kmetijskem polju. Večino prostora, ki je na razstavišču namenjen tej razstavi, bo zavel paviljon Goriške pokrajine, v katerem se bo lahko vsak obiskovalec seznanil s tehničnimi izumi in ročnimi izdelki, ki predstavljajo najizvirnejši izraz tipične goriške proizvodnje.

p Cene živil v Trstu. Kruh iz enotne moke 2,35 lire za kg, testenine 3,50, riž boljše vrste 3,45, slabše vrste 2,25, najfinjša olivna olja 10,50 za liter, navadno olje 9,70, olivno druge vrste 9,40, bučno olje 8,80 lir za liter. Enotno meslo 27,70 lire za kg, najboljša slanina 18,50, mast 17,40, paradiznikova meza 6,80 lir za kg. Mleko sveže 1,70 lire liter. Sir iz l. 1937 do 1939 stane 25,30 lire za kg, lanskoletni pa 22,95. Rafinirani sladkor 7,35, v kristalih 7,20 za kilogram. Telečje meso I. vrste 15,80, goveje 12 lir za kilogram.

p Nova določila o klanju svinj. Od 1. oktobra dalje bo smela v Italiji družina do 6 članov za domačo porabo zaklati eno svinjo, družina do 12 članov dve svinji, številnejše družine pa po tri.

p Novo himno je dobila znana božja pot v Barbanj poleg Gradeža. Barbana, ki leži na majhnem otoku, je znana po svoji procesiji Rešnjega Telesa, ki se vrši v čolnih med otoki in lagunami. Novo himno je uglasil tržaški skladatelj Gaston Zuccoli na besedilo jezuita patra Franca Favretta iz Padove. Barbanska božja pot je najstarejša v Italiji.

p Poroka. V Borštu pri Trstu sta se poročila 21 letna hčerka vaškega načelnika (župana) v Borštu gđ. Anica Zahar in g. Lojze Čurman iz Boljuna. Mlademu paru obilo sreče in blagoslova!

Nabrežinsko opasilo (žegnanje). V nedeljo, 17. avgusta so v Nabrežini proslavili na zelo slovesen način god farnega zavetnika sv. Roka. Cerkvenih slovesnosti so se udeležili tudi predstavniki vojske in domačih oblastev.

p Maksimalne cene za svinjsko mast so v Trstu in Tržaški pokrajini naslednje: slanina na debelo 12, na drobno 12,80, salo na debelo 13,50, na drobno 13,40 lir.

p Opasilo v Barkovljah. Med vilami tik morja stoji cerkev barkovljanske fars, ki je v nedeljo, dne 24. avgusta praznovala sv. Jerneja. Čas je izpremenil tudi naš kraj in nas same. Iz ribiškega predmestja so postale Barkovlje, najsoodobnejša tržaška mešana četrt. Le zgoraj na višjih pobočjih hriba stanuje še trd in odpora ribiški rod.

p Sv. Ivan v Trstu. V nedeljo, dne 31. avgusta je imel Sv. Ivan v Trstu svoje žegnanje. Resni čas je privabil mnogo ljudi v cerkev, da je bila tudi med tridnevno dobro obiskana. Najprej so bile ob 4 popoldne pete litanije, potem pa je mnogo ljudi kar počakalo do 6, ko se je nagrmadila množica pred cerkvijo. Molitev se je prepletala s krasnim petjem, godba in slovesno pritrkavanje svetovajniških zvonov se je prelivalo v skupno molitev pred Najsvetejšim, ki so mu številne belooblečene deklice trosile cvetja na pot. Za nehom smo opazili predstavnike cerkvene in svetne gosposke, naše može in mnogo ljudstva, ki se ni moglo avrstiti pred nehom. Vsi smo iskreno prosili božje pomoči v teh težkih in važnih časih. Dne 14. septembra podeli g. škof prvi višji duhovniški red svojim bogoslovcem. Med njimi je tudi eden član našega farnega občestva.

ODKOD IMAMO POMARANČE? Pomaranče so prišle po Arabih za časa križarskih vojsk v Evropo. Do tedaj pomarančni vrtovi v Indiji evropskim narodom še niso bili poznani. Šele leta 912. so jih prinesli iz Indije v Perzijo. Tam so jih imenovali »nareng«. Ze v zahodni Aziji je pomaranča izgubila mnogo svoje žive barve in sladkega vonja. V Evropi je še bolj ohledela. Kljub temu so jo v Franciji krstili za oranžo, hoteč s tem označiti njeno zlatorumenno barvo. (Or pomeni v francoščini zlato.) Danes gojijo pomaranče po vsej južni Evropi, na Sredozemskih otokih, na Jutrovem in v Južni Ameriki. Pomaranče dozoriijo oktobra, decembra in zgodaj spomladi.

NEKAJ DOBRE VOLJE

Zakaj kadimo? Neki holandski raziskovalec je dolgo mesece raziskoval učinke tobaka na naš organizem. V ta namen se je obrnil s posebno okroglico na tisoče kadilcev, da bi mu povedali, kakšne občutke imajo med kajno in zakaj sploh kadijo. Iz številnih odgovorov, ki jih je prejel, ni mogoče izluščiti pojasnila, zakaj se kadilci veselijo smotke, cigarete ali pipe. Nekateri vprašanci pa so odgovorili, da jih dim živčno zelo pomirja. Mnogi so le nejasno opisali svoje občutke med kajenjem, drugi so spet izjavili, da sploh ne vedo, zakaj kadijo tako radi. Gotovo je le to, da bi se rajši odpovedali mnogih življenjsko nujnih reči nego kajenju.

Lesni trgovec: »S čim se pa ukvarjaš?« — »Lesni trgovec sem postal.« — »Tako? Na drobno ali na debelo?« — »Za enkrat še na drobno. Po gostilnah prodajam zobotrebce.«

Ves oče. »Ljubček moj, ti si ves kakor ata. Njegove oči imaš, njegov nos, njegova usta...« — »Da, teta, pa njegove hlače tudi.«

Nekaj si pozabil. Urša: »Vse si pozabil, kar je nama dejal župnik, ko sva se vzela. Ljubezen vse veruje, ljubezen vse upa, ljubezen...« — »Alei: »Ni pa rekel, da ljubezen vse požre...«

Razlika. A: »Kakšna razlika je med previdnostjo in strahopetnostjo?« — B: »Če se ti bojiš, je to previdnost, če se pa bojiš kdo drugi, je strahopetnost.«

Novi vozni red na dolenskih progah

O polnoči med 9. in 10. septembrom t. l. stopi na vseh dolenskih progah v veljavo novi vozni red. Od tega časa dalje odhajajo potniški vlaki iz Ljubljane proti Karlovcu ob: 5.35, 7.51, 12.15, 17.25 in 21.15 ter prihajajo v Ljubljano iz smeri Karlovca ob: 6.42, 9.54, 15.44, 18.10 in 21.00; iz Ljubljane za Kočevje odhajajo ob: 5.20, 10.02, 14.35 in 19.33; iz Kočevja v Ljubljano pa prihajajo ob: 7.44, 13.30, 16.38 in 20.18.

Iz Trebnjane na Dol. proti Trzinu odhajajo ob: 5.27, 9.50, 14.15 in 19.30; iz smeri Trzina v Trebnje na Dol. pa prihajajo ob: 7.00, 13.50, 19.00 in 21.00; iz Novega mesta v Stražo-Toplice odhajajo ob: 6.39, 10.20, 14.40, 17.44 in 19.50; iz Stražo-Toplice v Novo mesto pa prihajajo ob: 7.25, 13.18, 15.45, 18.30 in 20.40.

Natančnejši podatki so razvidni iz stenskih voznišnih redov na postajah.

Olajševalna okoliščina. »Nisem bil pijan,« se je branil oboženec, »ampak samo nekoliko okajen.« — »Lepo,« je odvrnil sodnik. »Ker je morej dejanski stan drugačen, kakor izpoveduje tvoje priče, vas ne bom obsojal na štirinajst dni ječe, ampak na dva tedna.«

Zavarovanje. »Torej si se zavaroval proti ognju in potresu. Res te ne razumem.« — »Kako?« — »Zakaj si se zavaroval proti ognju, razumem, toda ne gre mi v glavo, kako misliš napraviti potres.«

Vzoren razred. Nadzornik obišče razred, daje vprašanja in vsi otroci dvigujejo roke. Ko gar učitelj vpraša, vsak da jasen in točen odgovor. Pri konferenci je prejel učitelj seveda izvrstno pohvalo in ga je nadzornik stavil vsem za vzgled. Po konferenci ga pa vpraša tovariš: »Kako si vendar to dosegel?« — »Zelo enostavno. Pri meni dvignejo tisti, ki znajo, desno roko, tisti, ki ne znajo, pa levo roko. Vprašam seveda vedno tiste, ki dvignejo desno roko.«

Dešnik.

Ko te prosijo posojila, ah, kako so lica mila, ko pa tirjaš, naj ti vrne, jezen hrbet ti obrne.

400 ha gozda gori pri španski Sierri Froque-
ra; škoda je nad 8 milijone pezeta.

Nad 1000 delavcev iz Macedonije je našlo to dni zaposlitev v nemškem Lienzu.

Vse letošnje letine v Argentini bo kupila tamošnja vlada.

Šest oseb je bilo te dni ubitih in 40 ranjenih pri veliki avtobusni nesreči v bližini Loturja v pokrajini Murciji v Španiji.

Skupini italijanskih plezalec se je nedavno posrečilo preplezati južno steno vrha Torre Comici v brentskem odseku Dolomitov.

Zopet je začel bruhati lavo italijanski ognjenik Stromboli.

Oblike na karte bodo dobivali od 1. oktobra dalje v Španiji.

Ljudske šetnje v Bolgariji bo, namesto letos, šele 1. decembra 1942.

20 hiš in 20 silosov je ugonobil požar v vasi V afriški Adis Abebi je umrl, zadet od kapi znani italijanski misijonar Vincenc Marcucci.

Tri velike lončene vrče, napolnjene s srebrnim in bakrenim novcem iz rimske dobe, so našli pri prekopavanju neke ulice v Draču.

KRATKE

Z vsega sveta

Kobilice so se pojavile v nepreglednih rojih v Karatiji v severozahodni Indiji.

Iz ječe male republike Andore je pbeignil te dni edini jetnik neki Domingo Lardiez, ki je v civilnem življenju po poklicu — vionilec. Ječa je v isti hiši, kakor andorski parlament.

Velike poplave v Transilvaniji in na evropskem Vzhodu je povzročilo deževje zadnjih dni.

Po 12 dnevni plezarijah je šest skupin italijanskih plezalec pod vodstvom Evarista Crouxa prišlo na najvišjo evropsko goro Mont Blanc.

13 ljudi je bilo ubitih, trije pa ranjeni pri nedavni letalski nesreči blizu francoskega Marsellasa.

Uradniške plače so zvišali v Romuniji, družine bodo dobile še posebne doklade.

Poldrug milijona inozemskih delavcev (razen vojnih ujetnikov) je že sedaj v Nemčiji.

3.168.000 kg je dosegel lov na slanke v letošnjem letu v področju norveških ribičev.

Novo opereto »Rigoletto« je napisal znani nemški komponist Franc Lehar; prva predstava bo jeseni v Hamburgu.

Našli so krasno sliko »Umirajoči Kristc,« podpisano z imenom Diego Velasquez in z letnico 1631. Lastnice slike so usmiljene sestre v španskem Madridu.

Izvor žita iz Bolgarije je ukinjen.

17.000 ton bo obsegal žitni silos v Velikem Bečkereku.

Mladenčim pod 20 leti je v Parizu prepo-
vedano postreči z alkoholnimi pijačami.

80 milijonov lir je vreden 8780 karatov težki demant, ki so ga odkrili pred kratkim v Braziliji.

Skupaj zraščeno skupino gob v težji 40 kg je našel te dni v okolici nemškega Münchena neki star gobar.

Jate velikih planinskih orlov so napadle oni dan drobno na paši v španskih navarskih gorah in povzročile veliko škodo. Nekateri orli so imeli preko tri metre krilne razpetine.

Miši nepravstano pojo in spreminjajo svoje glasove, kakor ptice, je ugotovila neka ameriška naravoslovna družba. Poleg matjega imamo torej še »mišji koncert.«

V Münchenu je odšel nedavno v večnost 79 letni bivši profesor berlinske visoke glasbene šole in sloveči violončelist Hugo Becker.

Tet ob železniški progi Budimpešta—Dunaj.

Naznanila

n Orglarska šola v Ljubljani. Sprejemni izpit za nove gojence bo 23. septembra ob 10 na orglarski šoli v Alojzijeveh. Uvodna služba boža bo 30. septembra ob 7 zjutraj v stolnici, 1. oktobra pa se prične pouk. Vsi dosedanjí gojenci, ki nameravajo v bodočem šolskem letu obiskovati orglarsko šolo, naj to čimprej osebnó ali po dopisnici javijo ravnatelju šole Snouju Venceslavu, Semenlika 2.

n Na Krekovi učiteljski gospodinjstki šoli v Ljubljani bo pričetek pouka s šolsko službo boža 22. septembra ob 8, na enoletni gospodinjstki šoli pa 1. oktobra. Vpis je še do 20. septembra.

Nekaj zanimivosti

Vžigalice so ga rešile. Finski drvar se je na saneli vozil iz gozda domov, ko ga je na večer na padel trop volkov. Ker ni imel pri sebi nobenega orožja razen sekire, ki pa bi ga gotovo ne bila ubranila smrti, je bila nevarnost velika. V tej stiski se je mož spomnil, da se sver boji ognja. V žepu je imel škatico voščenih vžigalic. Te vžigalice je torej začel prižigati ter z njimi svetil volkovom pod nos. Vaskokrat so se zverine preplašeno umaknile. Preden je porabil vse škatico vžigalic, je prišla pomoč in mož je bil rešen.

Najbogatejši otrok je vnuk indijskega kneza iz Haiderabada. Star je 2 leti in pol in se nahaja s svojo materjo na potovanju v Francijo. Bogastvo otrokovega starševca očeta cenijo na 50 milijard šilingov, vosta, s katero bi bili za 100 let kriti val davki v Avstriji in bi še preostala čedna vstopna. Bogati otroček je seveda v neprestani nevarnosti, da ga ne odvedejo roparji. Zanj bi od bogatega indijskega naboba nedvomno dobili pravilno odkupnino. Na potovanju spremlja otroka 12 angleških in 12 francoskih detektivov, ki so vsi do zob oboroženi.

Praški krojači. Praški listi poročajo, da so tamonjši krojači dali natisniti »Crne bukve«, v katerih so bila natanjena imena in naslovi tiste gospode, ki boče biti lepo oblečena, a svojega krojača ne plača. Tako je bilo naznanjenih javnosti 897 lahkomiselnih junakov, ki so bili vsi vkup svojim krojačem dolžni nad milijon kron. Ko se je o knjižici zvedelo, jih je bilo dosti, ki so hoteli plačat svoj dolg. Krojači so plačilo vbležno sprejeli, ali natanjena imena se ne dajo izbrisati. Med nerednimi plačniki je bilo menda zelo veliko židov.

Zivalska simfonija. Iz Madrida poročajo, da ee je španskemu skladatelju Hernandezu posrečilo sestaviti skladbo, sestoejočo iz živalskih glasov. Hernandez je delal na tej »simfoniji« leta in leta. Z gramofonskimi ploščami je posnel glasove posameznih živali, ki jih je zdaj združil v mnogoglasno kompozicijo. Skladbo snemajo že na gramofonska plošče. Gotovo bo zelo zabavna, če že ne zanimiva.

Zareče palice za slepce. V Parizu nameravajo slepce opremiti z žarečimi palicami. Od te novosti si obetajo mnoge prednosti za slepe nesrečnike, ker bodo ljudje na cestah lažje postali pozorni nanje in jim po potrebi priskočili na pomoč. Doslej so v Parizu v ta namen prakticali bele palice, toda ljudje so jih čisto spregledali. Zato bodo napravili sedaj poskus z žarečimi palicami in če se bo ta poskus obnesel, bodo nato vse slepce opremili z njimi.

Kraj enajstih narodnosti. Mestece Caribrod v vzhodni Bolgariji se lahko ponaša, da je med njegovimi 2500 prebivalci zastopanih nič manj kakor 11 narodov. Caribrod obstoji že 800 let. Poleg Bolgarov žive v njem Armeni, Albanci, Nemci, Čehi, Holanci, Rusi, Tatari, Madžari, Poljaki in Turki. Žive pa v najlepši medsebojni slogi. Bavijo se ponajveč s poljedelstvom. Kraj ima tri šole, bolgarsko, nemško in turško, dalje katoliško in pravoslavno cerkev, ženski samostan in mošejo.

Mrtva je rodila dete. Pri Meinbergu na Nemškem so potegnili iz vode truplo okoli 40 let stare ženske, ga spravili v krsto in zagrebli. Ko je bilo truplo že v grobu, se je razširila vest, da je bila rajnka noseča in da ni umrla naravne smrti. Državno tožilstvo je ukazalo truplo znova izkopati. Ko so krsto umrle žene odprli se jim je nudil neverjeten prizor. V krsti je ležalo poleg mrtve matere tudi mrtvo, drobno, a žisto donošeno dete. Profesor Dr. Jungmichl z vseučilišča v Göttingenu je preučil primer in ugotovil, da se je dete rodilo dva dni potem, ko so mater zagrebli. Seveda je bilo dete z materjo vedr mrtvo. Prišlo je na dan pod pritiskom razpadajočega materinega trupla.

Zalovanje Korejcev. Korejci žalujejo za pokojniki na viden način, in sicer da nosijo posebne klobuke, podobne velikim želadam v vročih krajih. Če umre Korejec oče, nosi sin tak klobuk tri leta, za materjo pa samo dve leti. Če mu pa umre žena, ga sploh ne nosi. Ko je nekdo Korejca vprašal, zakaj ta razlika, so mu odgovorili: Drugo ženo mož lahko dobi, staršev pa ne more nikoli več dobiti.

Žlahtne rude in njih pomen

Rudarij pri delu pod zemljo.

Prvo mesto med kovinami zavzemata železo in baker, čeprav ju ne prištevamo med žlahtne. Zakaj žlahtni kovini, ki sta predvsem zlato in srebro, služita človeštvu nekako bolj za razkošje, kot za resnično potrebo. Vendar naj bo danes govor o zadnjih dveh.

Pridobivanje žlahtnih kovin ni tako enostavno, kot si ta ali oni misli. Neverjetno, koliko truda in nevarnosti spremlja skromen kosček blesketajoče se kovine.

Dobro pridobivanje srebra in zlata delimo nekako v tri dele: v iskanje, razvoj in proizvodnjo. Vsak, ki bi hotel katero od ravnokar navedenih razvojnih delov preskočiti, bi se najbrž znašel v jarku brez izhoda.

Predvsem mora tisti, ki išče rudo, dobro poznati sestav v vpoštev prihajajočega zemljišča. Posebnost kamena je na površju vede redko do presenetljivih uspehov. Tudi rastlinstvo je pri iskanju rud večkrat velike važnosti. Vendar so v največ primerih odkrili zlato in srebro rudo po naključju.

Ce so prišli zlati žili na sled, prične s kopanjem. Toda ni vsaka žila stalna zlata žila, ki bi izplačala milijonsko rudniško napravo. Strokovnjaki najprej preiščejo kakovost rude in njeno kupčijsko vrednost. Koliko vsebuje zlata, srebra, svineca, bakra itd. Treba je ugotoviti obseg zlate žile. Rov kopljejo toliko časa,

da pridejo do tvarine, ki je poroštvo, da bo žila ostala stalna. Nato rov presečejo vsaj na vsakih sto metrov na desno in levo, da ugotove debelost žile. Ko so porazdelili maso na obeh straneh rova v kvadrate, lahko brez težave izračunajo, koliko ton rude in v katerem času jo bo rudniški mlin lahko porazdelil v zlato, srebro in morda tudi v svinec.

Vse to delo mora biti izvršeno, predno je mogoče misliti na gradnjo poslopij, cest, mlina za zlato in na nabavo raznih strojev itd. Koliko podjetnikov, ki tega niso upoštevali, je pri iskanju žlahtnih kovin že prišlo na boben. Tudi v Ameriki lahko srečamo dolge pasove s stotinami opuščeni zlatih rudnikov z razpadajočimi poslopji in z udrtimi rovi. Biti zlatoiskalec je vse kaj drugega, kakor biti rudniški ravnatelj. Prvi poklic: romantika in strast, drugi: stvarno mišljenje in presojanje po danih podatkih.

V Kanadi je sedaj 136 zlatotopilnic, ki pretvorijo vsak dan do 54.000 ton zlate rude, kar je okrog 19 milijonov 700 tisoč ton na leto. Bogate zlate rudnike ima tudi Južna Afrika, Kalifornija in tudi drugod po svetu pridobivajo zlato v večji ali manjši meri.

Kaj pa srebro? Svetovna proizvodnja srebra znaša letno okrog deset milijonov kilogramov. Največ te kovine — okrog 40% — pridobiva Mehika, in sicer v prvi vrsti okrog svoje prestolnice istega imena in v okrajih Zacatecas in

n. pr. z bakrom pri izdelavi jedilnega orodja, pri raznih okraskih in ne nazadnje pri kovanju denarja.

Srebro so zelo cenili že v starih časih. Asirci in Babilonci so uporabljali to žlahtno kovino kot menjalno sredstvo. Feničani in pozneje tudi Kartaginci so dobivali srebro iz španskih rudnikov. V Rimu so kovali srebrne novce že v 3. stoletju. Po letu 1500. je bil srebrni denar že skoraj povsod v prometu. V 18. stoletju pa je zlata valuta zagospodovala nad srebrom. V starem veku je bila vrednost zlata proti srebru 1:12, v 19. stoletju pa 1:15 in pol. Srebro je izgubilo na svoji ceni tudi zaradi izredno velike proizvodnje v Mehiki.

Prav je, da na tem mestu omenimo tudi živo srebro. Največji rudnik živega srebra na

svetu je v španskem Almadenu, takoj za njim pa se odlikuje živosrebrni rudnik v Idriji. So sicer v Ameriki še večji živosrebrni rudniki, toda noben ne prideluje kemično tako čistega srebra, kakor idrijski. Vsako leto so pridobili v Idriji okrog 5000 kvintalov živega srebra. V sedanjem času pa so, kot piše italijansko časopisje, proizvodnjo idrijskega živega srebra celo odvojili.

Idrijski rudnik je star nad 500 let. Ima 14 nadstropij pod zemljo in je 362 m globok. Delo tem rudniku je zelo naporno in ga zmorejo brez škode za zdravje samo rudarji, ki so v Idriji doma in ki jim je delo in z njim združene težave prešlo v meso in kri.

Ko že govorimo o srebru, naj omenimo, da nosijo njegovo ime mnoga jezera, reke, trave,

barve, papir, ptiči, lisice in še druge živali. Vsako leto obhajamo srebrne mašniške jubileje in srebrne poroke. Trgovski svet z zaupanjem pričakuje srebrne nedelje, druge pred božičem. Srebrno brodogojstvo imenuje zgodovina tiste španske ladje, ki so za svoječasne španske gosposdstva v Ameriki vozile od tam dvakrat na leto žlahtno kovino v svojo ožjo domovino.

Pa povrnimo se še za trenutek k najdragocenejši kovini, k zlatu. Odlikuje ga trajni blesk in redkost pridobivanja ter ga dviga nad druge kovine. Kakor rečeno, je tudi zlato zelo mehka kovina, zato ga uporabljajo za novce, okraske, umetno zobovje, ure, verižice itd. le v zvezi z bakrom, srebrom in niklom. Zlato igra pomembno vlogo tudi pri izdelavi fotografij in pri vsakovrstnem sodobnem pozlačevanju. Že v ljudski šoli smo se učili, kako zelo je zlato raztežno. V knjigi smo brali, da iz enega cekina lahko naredimo streho, ki bo pokrila konja z jezdecem vred.

Zlato nam je pomagalo približe spoznati zemeljsko oblo, saj je bilo zlato privlačna sila, ki je leta 1492. gnala Krištofa Kolombo po širokem morju k iskanju neznane dežele.

Zlato je podlaga denarju skoraj v vseh državah. Papirnati bankovci, še tako lepo izdelani, so tako rekoč brez vrednosti, če nimajo države za papirnati denar v kletih državnih bank pravega zlatega in srebrnega kritja.

Rudar.

Trije kralji iz Jutrovega so prinesli novorojenemu Jezusu v Betlehem kot znak izrednega spoštovanja poleg mire in kadila tudi zlato. In kdo naj našteje zlate predmete, ki jih je dobila od vernih kristjanov v dar v znak hvaležnosti za uslišane prošnje Marija. Pomočnica kristjanov. Kdo naj navede iz raznih delov zemeljske oble vse stvari in reči, ki nosijo zlato ime. Dijaki se v zemljepisju uče o Zlatem Rogu, to je del turškega bosporskega pristanišča ob Stambulu. Poslovni svet se raduje dobičkanosne zlate nedelje, zadnje pred božičem. Slovencem je zbral gospod župnik Šašelji tudi o zlatu nešteto pomembnih pregovorov, n. pr.: Ni vse zlato, kar se svetli. Zdravniki imajo opravka z nevšečno zlato žilo. Habsburžani so v tistih minulih časih podeljevali redkim osebam visoko odlikovanje: red Zlatega runa. Naši učenci lepo deklamirajo krasni župančičevi pesmi o Zlati kanglici in Zlati ptički, ko fant prosí: Daj mi tako mošnjo, vedno šteje, ne prešteje...

Žlahtne kovine so za naš zbegani Adamov rod kaj zapeljiva stvar. Koliko zlih dejanj je bilo izvršenih zaradi pohlepa po bogastvu, po zlatu in srebru v preteklosti, ki jim še danes ni konca. Saj veste: Judež je izdal Kristusa za trideset srebrnikov.

Dragocen prstan. — Mrs. T. Wallace Orr na Bermuda otoku se ponaša z dragocenim prstanom, ki ima vdolan 65 karatni smaragd; za smaragd, ki je bil svoječasn last nekega indijskega vladarja je ta milijonarka plačala 250.000 dolarjev.

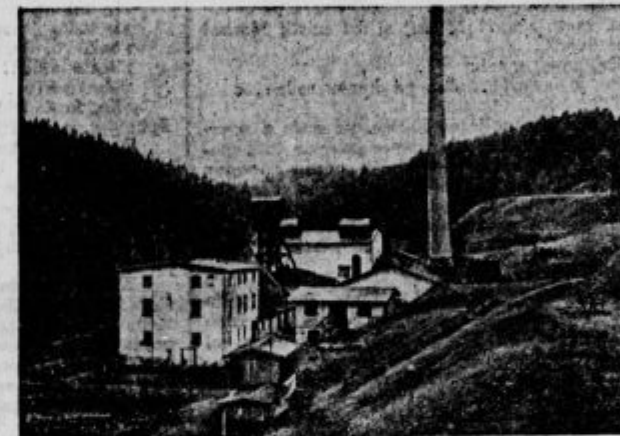
Izpiranje zlata v Renu.

Durango. Na drugem mestu v pridobivanju srebra so Združene države, za njimi Kanada. Peru in nato sledi Evropa, kjer zavzema Nemčija z 2% svetovne proizvodnje prvo mesto.

Čisto srebro, kakor tudi zlato, se zaradi velike svoje mehkobe na splošno ne uporablja. V poštev pride v zvezah z drugimi kovinami,

Zlatokop v Idriji.

Zlatokop v Reichensteinu.

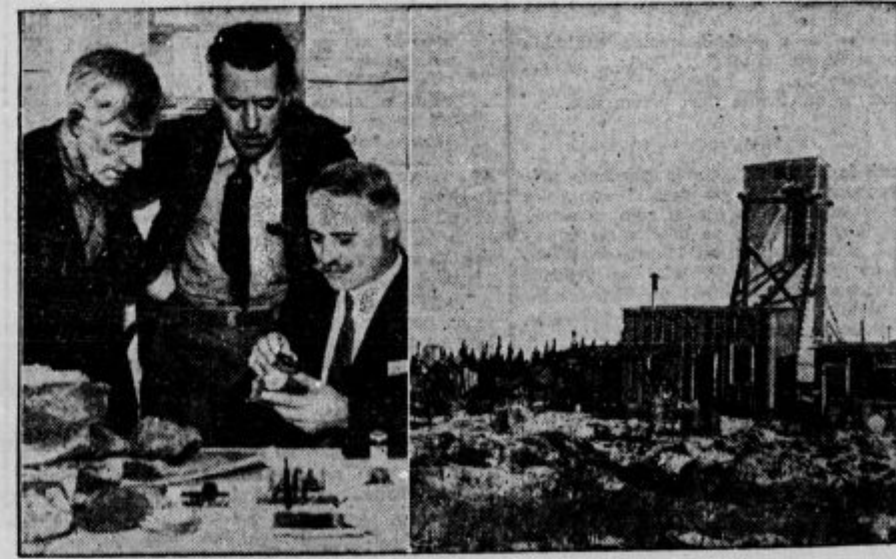
Človeštvo je videlo in še vidi v zlatu srečo in moč, pa tudi neko čudotvorno silo. Ali ne čitamo še vedno radi pravljice o zlatih gradovih, kjer zlatolasi kraljčini strežejo zlatolase deklice in o čudežni moči zlate palčice in še o marsičem podobnem.

Kopanje zlata v Severnem Welsu.

Idrija s svetovnoznanim živosrebrnim rudnikom.

Strokovnjak pregleduje kamenje.

Priprave za pridobivanje dragocene rude.

Franc Jaklič

SE BORE ZA MOŽA

To jo je presunilo, ko je videla prstan! Ravno takega je nosila ona.

»Kdo ti ga je dal?« zavrišči Jerica.

Lenčika zardi.

»Kaj te skrbi?«

»Njegov je!... Procej sem ž njim!«

Začne ji lomiti roko da bi snela prstan.

»Ne vem, če blazniš kali? Pusti me!« se brani Lenčika.

»Daj sem prstan, hinavka! — »Prstan je moj!...«

»Ti blazniš!... Primiti jo!...«

»Lenčika!... Jerica!... O, da vaju ni nič sram!...«

»Sram naj bo, sram! — Vdovca lovit!«

»Lažnik!...«

»Ta prstan je moje rajne sestre!... Komanov Marko ti ga je dal... Prstan je moj!... Daj ga sem!«

»Kaj meni Marko mar! — Prstan je moj!«

»Ha!... Tvoj!... Ti bom že dala!... Sram te bodi, sram!... Za vdovcem, za našim Markom drskaš in ga loviš!... Daj sem prstan!«

»Ali mi ga je on dal?«

»Kaj misliš, da ga ne poznam? On ti ga je dal!... Hinavka!«

Vlečeta se za roke in sikata druga v drugo. Lenčika stiska pest, da ji ne more Jerica iztegniti prstov, v obraz je bila rdeča od jeze in sramote. Proseče se je ozirala v tovarišice, ki so se pa vse poredno smejale. Ej, kaj takega se rado vidi.

Jerica je napenjala moči, da bi prišla do prstana. Pa brez uspeha. Lenčika se ji je upirala.

»Ali ga ne daš zlepa?« sikne Jerica.

»Nak!«

»Na, pa še to!« vikne Jerica, z levico potegne Lenčiki ruto z glave, z drugo pa ošine po obrazu, da se ji kar kri pokaže na nosu.

»Nal Nal... Tu imaš... Tol Pa še to!... Pa še eno!«

Ruto ji je zagnala po tleh in jo obdelovala z rokami po glavi, da so se ji kar lasje razspili in se ji kri cedila iz nosa in iz prask.

Lenčika se spusti v glasni jok.

Tovarišice so komaj ukrotile besnežo Jerico.

»Beži, Lenčika! Beži!«

»Jaz ji pokažem!... Jaz!... O, bo že videla!... Moj prstan!« je sikala Jerica.

Lenčika pobere ruto in jo ubere domov glasno se hiteča.

»Jej!... Jej!... Jej!...«

»Ha!... Jaz ti pokažem!... Jaz!... Boš ti prestrezala moške?... Ha!... Meniš, ako imaš prstan, da imaš tudi še njega?... Ha!... Marka še nimaš, pa ga tudi ne dobiš!«

Tako je kričala Jerica in zrla kakor zmagujoč petelin za Lenčiko ter jo pobrala potem po drugi poti domov. Jerica se je še, postajala in pretila za Lenčiko: »Čak!... Čak!...«

Tovarišice so se umaknile po ovinkih v vas, potem, ko so jih ločile.

Hehetale so se v post in naglas, vzklikale hudomušno: »Ali ste videle?... Tel... Tel... O, ljubi prstanček!... O ljubi vdoveček!...«

Tisti dan je sv. Anton imel potem mir.

VIII.

Vsa razmršena, okrvavljena in objokana prisopila Skendrova Lenčika po vasi. Z eno roko je skrivala oči, z drugo pa vlekla ruto za seboj.

»Glej! Glej!... Kaj pa to?« so se izpraševali moške, ki so vasovali na klopec ob hišah.

»I, kaj pa je?... O, za pet ran!« so vričale sosede in se radovedne zgrinjale pri Skendrovih.

Vaska bi bila rada pomagala, pa Lenčika je odklanjala sleherno podporo.

»Zaprte vrata!« veli prestrašeni materi.

Mati zaloputne ženskam vrata pred nosom.

»Kam rinete?... Nič vas ne potrebujemo!«

»Glej!... Glej!... Ha!... To pa vendar nekaj pomeni!« so se zgledovale ženske in se umikale z dolgimi nosovi. »Skriti bočejo... Pa se pokaže!... O, gotovo se pokaže, kaj je bilo.«

Postajale so v gruči, pozvedovale in ugibale, kaj je. In moške prav tako. Niso radovedni tako, kakor so ženske, pa vendar morajo vse vedeti.

77

»Otrok moj! Kaj ti je?« vpraša Skendrova vsa prestrašena.

»O, mati!... mati!...« dahne Lenčika in potok solz ji lije po licih...

»Otrok!... Govori!... Kaj ti je Lenčika?«

»O, nič ni!«

»Pa vsa krvava!... Vsa zmršena!... Vsa opraskana!... Jejt! In vsa objokana!... Povej, kdo te je?... Povej, da mu izpraskam oči!« vika mati.

»Jerica me je!... Jerica!... Ta, ki bi rada Komanovega Marka.«

»Ta?... Tebe?... Pa zakaj?«

»Zaradi Marka!... šepetne Lenčika in zakrije oči.

Skendrovki se je nekaj posvetilo, pa vpraša hčerko: »Ali bi ga tudi ti rada?«

»O, rada... rada?«

Mati se nasmehne.

»Pa sta se!... Pa tako grdo!...«

»Ona me je!«

»Ti pa nje ni!«

»Ni!«

»O, jo bom pa jaz!... O prvi priliki, ko jo dobim!... O, jaz ji razbrazdim obraz, da bo vedela, kdaj se je mojega otroka doteknila!« se je hudovala Skendrovka.

»O, mati, nikar!... Kaj si bo mislil Marko! Kaj bi dejal!...«

»Kaj meni mar!«

»Pa je meni!... Jaz ga imam rada!...«

»Ti?...«

Lenčika se umije in obriše, pa sede z opraskanim obrazom na klop, kamor potegne tudi mater. Premagana sicer, je vendar s polnim upanjem pripovedovala materi, kako hrepeni za Markom, kako rada bi bila njegova...

Skendrovka je kimala in pritrdjevala.

»O, dober bi bil, dober, ta Marko!«

Medtem je bila odvele vsa vas. Bojne priče so se bile vrnile in šlo je od ust do ust, in mlado in staro se je zgrinjalo na vasi, da prerese in presodi ta dogodek.

»Takega pa še ne, kar vas stoji!... O, da jih ni sram!... Zaradi vdovca se stopel!« prihratata Rojnika in Marta na vas... »Ali še veste?«

»I, kaj bi ne!... Saj smo videle!«

Govorilo in smejalo se je vse vprek.

»Tako so se!...«

»O, pa še kakó!...«

»Katera je bila hujša?«

»O, ta Jerina!... Naenkrat ji je bila v laseh in oči, pa ji je kar kožo potegnila z nosa!«

»Pa kaj?...«

»Zaradi nekega prstana... Pravijo, da je Komanov Marko dal Lenčiki prstan!...«

»Pa bi ga Jerina rada?...«

»I, kajpak!... Od tod je!«

»Ona mu je pa srce dala!« se oglasi Marta.

»Saj bi mu ga tudi ti, ko bi ga maral!«

»Hahah!«

»Vse gredo za njim!«

»Kdo se zmeni zanj?«

»O, še se bodo tepe zanj, še!...«

»Pa še kako se bodo!... O, da jih ni!« ramlje

»Ali se vam to čudno zdi?« se oglasi Zaman.

»To je že od nekdaj tako!... Rože se obračajo za soncem, dekleta pa za mošči!«

»I — kajpak!... Tako je!...«

»Ve, jaz sem še druge reči videl!... Marko je dve hkrati prepeljavale!«

»Čeljust!« se oglasi Marta.

»Ali jo vidite?... Ta, ta Marta tišči za njim in pa tista, ki jih je dobila. Varuj se, da tudi tebe kdo ne preobrazil!«

»Javi!... Javi!... Pa naj si ohrani človek dobro ime!« čakašči zapreti Marta in zbeži domov osramočena.

Tudi druge ženske se umaknejo, zakaj nobena ni hotela stati za taršo Zamanu.

»Hahah!« se je grohotal za njimi Zaman.

»Vse so enake!... Glejte jih!... O, jaz sem vedel!«

Martino srce je bilo zopet polno upanja, pa je modrevala: »I, menda vendar ni tako neumen, da bi vzeti teh katero, ki se očito pretepata zanj in

ga sramotita. Saj menda ni še na glavo palt!... Kaj si neki misli Marko o meni!...«

XI.

Tudi Jerica je domov prišla.

Videla je tisti prstan na Lenčikini roki, in ravno tak prstan je nekdaj sama natakala. In daj!... Ona ga nosi!... Ah, ko bi ji bil sa prstan dal, naj bi ji ga dal, naj bi ji dal enega, toda dal ji je še več, o, dal ji je svoje srce, Marko ji je dal sebe, in za njim je hrepenela sama.

»O, Marko, o, Marko!«

Zato bi bila Lenčiko najrajša raztrgala, ugonobila, da bi ji ne bila na poti. Prstan ji je pulila iz roke, toda hotela ji je izpuliti Marka.

»Marko!... Marko!...«

Seveda ji je od togote kopitljalo srce. Ko pa je šla sama domov in ji je izginila izpred oči Lenčika, je začela Jerica premišljati in takrat se ji je zdelo, da je bil morda ta boj za prstan brezuspešen, da si ni priborila Marka, kakor si ni prstana. Pri tem spoznanju jo je zabolelo srce, prsi so ji postale preteane zaradi srčne bolečine.

»Marko!... O, moj ljubi Marko!« zaječi, in solze se ji udero po licih.

In ko prijoka domov, zaječi: »O, mati, mati, ko bi vi vedeli!...«

Mati je bila vsa prestrašena in vpraša osupla: »Jezel!... Jerica!... Kaj pa ti je?...«

»O, ko bi vi vedeli!«

»Kaj?... Kaj?... Povej vendar!...«

Jerica še enkrat milo zaječi, potem pa pove s trgajočim glasom: »Nal Marko je dal Skendrovi Lenčiki prstan!...«

»I, kakšen prstan?« vpraša mati in se čudi.

»I, tistega, saj veste!... Pa rad jo imam!...«

»Beži!... Beži!...«

»Boste videli!... Pa vzel jo bo!...«

»Ne bodi!... Ne bodi!...«

»No, boste videli!... Jaz bom pa še tako!...«

Zakaj je pa Lenčika dal prstan in ne meni? Sedaj je pa začelo iti tudi materi po glavi.

»Kaj pa, če bi bilo res?« si misli stara in pozveduje o vsem...

In timbolj je Jerica pripovedovala, tembolj je bila stara prepričana, da je res tako, in v nje srce je vstajala togota, in oblastnost se je pasla.

Ko Jerica pove, kar je vedela, se razkoraži stara: »Ha!... Jaz mu pokažem, jaz!... Tako? Prstane še razdaja!... Za ljubice mi izide!... Tja grem, pa mu povem, kar mu gre!... O, bo še zvedel, kaj se spodobi!... Za ženo je vendar sestra prva!... I, seveda! Sedaj ko smo ga mi izkopali iz nesnage, bo pa nam hrbet obračal!... Sedaj lahko!... Hvalečnost, hvalečnost!... Té ni!... Dobro nam hočemo, pa neče in neče!... Kaj ni bila rajna dobra? Še preveč!... Objedel se je!... Pa jaz mu pokažem!... Jerica le obriši se!... Tvoj bo, ali pa noben!... Mi imamo tudi še nekaj besede!... Ne bo delal ne, po svoji glavi!... Pa otroke imaj! Misli, da bo druga ženska potrpela ž njimi tako, kakor domača?... Ne boš, Marko!...«

Materine besede so bile hladni balzam na Jeričine srčne rane. Solze so se posušile. Srce je bilo zopet polno upanja in je vriskalo: »O, Marko bo moj!... Lenčika, šk! šk!«

Mati izpregovori s starim nekaj besed, pa se odpravi.

X.

Komanov Marko je doma pestoval... Drugi moške so ob nedeljah šli v gostilno ali so pa vasovali, a vdovec Jerica je moral pestovati, ker ni imel kdo drugi. Najemati pestunje ob nedeljah ni mogel, niti hotel, da se je kaj prihranilo...

In takrat pri otrocih je mislil vselej na ženo. In v takih primerih je tudi premišljeval o gospodarstvu in šimdalje bolj spoznaval, da tako ne more biti, da je hiši treba gospodinje in otrokom matere.

»Oženil se bom, da bo zopet red,« je sklenil tiho sam pri sebi in ugibal, kje in kako bi se ženil, da bi se prav oženil.

Ko je tako časih sedel sam pred hišo, je videl v duhu pred seboj dolgi izpremod znanih dekličev polagoma pomikati se mimo, tako počasi, da je ogledal vsako, prečeni vsako. Vrstile so se druga za drugo: Lenčika, Marta, Jerica in polna kopica drugih. In njegove oči so najdalj visele ob Lenčiki, srce ga je vlekle k njej, in časih se je zasačil, da občuduje le Lenčiko v dolgem izprevodu, da vseh drugih ne vidi, da jih ne mara, ne te Marte, ne Jerice in nobene druge.

(Nadaljevanje prihodnjic)

LOG VIPAVSKO - BREZJE.

Kadar loški zvon zapeje,
trumoma pred tron hiti,
o Marija, ljudstvo Tvoje
Tebe prosi in časti.

Tako odmeva starodavna pesem romarjev pod mogočnimi oboki Marijinega svetišča v vipavskem Logu. Sedemkrat v letu se dvignejo trume z vse Vipavske, pa tudi Kraševci in Gorjani in hite po belih cestah k Mariji Tolažnici, tja v prelepe loge, tiho stisnjene med Vipavo in colske rebri. Največ se jih pa zbere ob obeh šmarnih dnevih. Pisan vrvež sejarjev, romarjev, beračev, oštrjev, furmanov se drenja pod mogočnimi kostanji pred cerkvijo in vpije vse dotlej, da zadoni iz glavnega, 64 metrov visokega zvonika ta velik. Dvesto let in čez mu je že.

Množica se vsiplje pod zvonikom in odprto predvežo v hram božji. Stopiva na enega velikanskih stranskih korov. Pogled po cerkvi! Oko obstirni nad prostranostjo. Ker je cerkev sredi polj in trat — menda redka božja pot med Slovenci, ki ni na gričku — se ne zdi, da je tako obsežna, čeprav ima tri stolpe. Kmalu pa začne oko računati, prav kot pri sv. Petru v Rimu, in spozna, da je to ena največjih slovenskih cerkev. In kar je še bolj čudovito, vse so zgradili drobni milodari in ne kaka bogata volila. Lep, ubran barok zadovolji oko, posebno ker je poslikano enotno vse. Zemljenordeva barva daje ton.

Pa obrnimo malo list davnine medtem, ko prižigajo sveče pri velikem oltarju in se pripravljajo pevi pri velikih Goršičevih orgljah.

Log je kar nekam na »prepihc« postavljen. Je središče zgornje vipavske doline, ki se vleče v okljuku od Ajdovštine do Lozice. Tod so si že stari narodi odpirali pota na vzhod in zapad in si jih še... Tu po logih je rimskemu cesarju Teodoziju pomagala vipavska burja metati pšice poganskim Evgenijevim legijam v obraz. Nemara ne bo sodba napak, da je že od tistih dob stala kaka zahvalna kapelica, če pomislimo, da so v bližnjem Sanaboru že v rimskih časih živeli kristjani! Za rimskimi kohortami so drli preko Vipavske stoteri narodi in mandrali zemljo ter požigali in ropali. Sebe s stalno naseljujejo — kot pravijo

loški zgodovinarji v šestem stoletju — se je razlival mir po logih. Poganstvo je kraljevalo, dokler niso oglejski očaki poslali tudi semkaj misijonarit. Tedaj je že prav gotovo stalo v današnjem Logu malo svetišče. Beremo, da je goriški grof Lenart dal podreti staro cerkvico, ki jo je strašni potres l. 1348, močno razvalil, in je sezidal večjo. Konec petnajstega stoletja je bil pri njej že tudi stalen beneficijar.

Izumrli so silni goriški grofje, slava Ogleja je zbledela, pridrl je turški val pod Omar begom. Takrat so milostno podoba Matere božje preselili v Tabor pri Sv. Pavlu nad Planino. Pa preslabo je bilo to zavetje in znova je morala Marija bežati v vipavski utrjeni Tabor. Val je upihal, Marija se je v slovesnem sprevodu vrnila. Ta navada »obnašanje« (izraz je na Vipavskem udomačen) je še dolgo živela. Za praznik sv. Rešnjega Telesa so dekleta prenesla kip v Vipavo, v Trg, in ga nosila v procesiji. Ta stari kip je kasneje izginil. Novega so naredili pozneje, ko so postavljali novi veliki oltar.

Za Turki je Bog poslal nad naše prednike nove preskušnje. Divjala je kuga, Trubar je označil tudi tod krivo vero. Ko so drli Napoleonovi polki v srce Avstrije, je prišlo prav pred loško cerkvijo do hudih bitk. Še danes priča na desni strani cerkve polomljen steber o junaštvu dragonca Rostasza, ki se je kot zadnja straža sam samcat bil par ur s Francozi, dokler ga niso preklunjali.

Vse te dogodke je zrl pod sabo kot v filmu loški zvon, ki je l. 1817 ob strahoviti lakoti žalostno zvonil marsikomu, ki ga je lakot prečlenila. Takrat so se tudi zbirali Vipavci pri Tolažnici in so poslušali srčne besede rajnega šentiviškega gospoda, vsem znanega Matije Vrtočca, ki je ljudi bodril. V zahvalo so l. 1822 naročili v Benetkah

p Senožeče. V nedeljo, dne 24. avgusta je praznovala senožeška fara opasilo — god svojega patrona sv. Jerneja. Bila je to velika slovesnost ter se je zbralo v našem trgu veliko ljudi.

prelep glavni oltar iz belega marmorja. Štiri ti-soč goldinarjev so odšteli zanj. In to ni malo, če pomislimo, da je takrat veljala krava 10 goldinarjev. Oltarno sliko Matere božje z Detetom je pa naslikal mojster Stroj l. 1861.

Novi oltar je slovesno blagoslovil goriški nadškof Valant in ga je posvetil — Mariji Tolažnici žalostnih. Kakor simbol, da je bilo Vipavcem štetih več žalostnih ko veselih dni, pa so vselej našli tudi pri Tolažnici in se je še današnji rod napil tudi za otroke.

Ljubezen do Marije v Logu je bila vedno bolj žareča. Zopet je gospod Štekar, vipavski dekan, pobiral darove, da je mogel slikar Goldenstein v treh letih (1841—1844) preslikati vso cerkev na presno. Še danes so barve ko sveže.

Po hudi koleri l. 1855. se je verno ljudstvo zopet zaobljubilo Tolažnici. Sedem let je mojster Blažko iz Lokavca zidal veliki stol, ki je kljuboval »ljubljanškemu« potresu in bo še katerega. Danes ima cerkev kar tri stolpe. Cerkev samo so dostikrat prezidavali. Leta 1874 pa je bila cerkev povečana še za kor. Razen velikega oltarja ima še sedem stranskih in osem kapel, vsaka za majhno cerkev.

Kakor da bi Bog hotel poplačati verne Vipavce, je bila tisto jesen na moč dobra bendima. Hrami so bili kar odprti na stežaj in si je vsak popotni zajel kolikor je hotel.

Zdaj so zabučale mogočne orgle. Pred 45 leti jih je postavil mojster Goršič. Vse kleči. Obhajilo: kar po cerkvi doli, toliko je obhajancev. Log je postal kar nekako evaristično središče dežele. Velikostni evaristični shod l. 1923, ki ga je vodil rajni nadškof, je potrdil ta sloves. Potem so se vsako leto vršili shodi in sestanki Marijinih družb.

Po svetem opravi se vsuje množica na prosto. Zelo ubrani zvonovi tonkajo, pevec se pod monumentalnim pročeljem vstopijo v kolo, krčmarske stojnice (vasi v Logu soloh ni) se polnijo, buče cekinastega vipavca razvzvoljajo jezike, pa tudi srčka...

Bučno je, da se kar na Col sliši in si na visokem Erzelju pravijo: »Živo je v Logu danes.« V davnih časih je bil celo ples pod lipami. Pa je bolje, da ga danes ni več, saj je staro in mla-do vse dovolj veselo.

Šmarenko sonce pa sije, toplo sije na šumečo množico, kakor da sama Tolažnica pošilja na njo žarke matere milosti.

Smola barona Dorivala

Tamle stoji ves, kakršen jel! Da bi se motila, nemogoče. Tako se smeje on, tako govori on, tako se priklanja on...

»Ampak zasolila vam bom juho, gospod Emil Šepecl!« je hropela Ruta. »Zame ste span-ska vas!«

Bliskoma se je premislila.

»Me ne dobite na spregled, dobri gospod Šepecl! In ker niste neumni, boste pač opazili, da se je vam najnovejši načrt ponesrečil že v prvih potankostih. Če pa tega ne bi utegnili opaziti, ljubi in podjetni gospod Šepecl, tedaj storim to, kar pametno dekle v takih okoliščinah stori: vso zadevo povem očetu! Čemu pa imamo na vse zadnje očeta?«

Znova se zdrzne.

»Kaj pa to? Poleg tega — tega!« Emila Šepca stoji stotnik Potokar in stotnik se obnaša, kakor da je Emil Šepecl njegov prijatelj in brat in kaj vem, kaj še vse. Potrapija ga po plečih — ga vzame pod pazduho — materi pripoveduje očividno nekaj o tem Šepcu. — Ne, Potokar je sicer strašno dober človek, vendar pa salamensko neumen! Da ga je njega, moža, častnika, ujel v svoje mreže! Kaj se mu je pač nalagalo!

Kje neki sta se spoznala!

Ruta je bulila in bulila in kovala ubogo srce v najtrše jeklo.

Ne odneha, pa ne odnehal!

Odurna!

Tedaj pride Mirko.

»Stara dama pravi, da pojdi noter,« ji sporoči. »Potokar je tam. Saj v tega si sicer tudi zaljubljen. Pripeljal je prijatelja. Zanimiv človek. Bil je prej častnik, se je pa zahvalil, ker je podedoval ogromno dediščino in mora sedaj upravljati velikega mamona. Zile v Braziliji —

»Kaj čekaš?«

»No, rudnike v Braziliji — ne veš, kaj je žila, koza?« Ogromni rudniki. Je pa resnično prav prijazen človek. Potokar je povedal, če ni celo sam povedal, da se je pred kratkim vrnil iz Brazilije —

»Aha!« pravi Ruta.

»Kaj praviš?«

»O, nič, prav nič!«

»No, potem mi ne vpadaš in ne vpadaš v besedo. Kar nagnusno je.

»Kako se piše gospod?«

»Samostrel.«

»Kako?«

»Samostrel. Imena si nisem zapomnil. Mora pa biti najmanj baron. Baron Samostrel. Ne

sprašuj vendar tako strašno natanko. Zdaj pojdi noter!«

»Mi je nemogoče,« pravi Ruta slovesno. »Glava me boli, da bi znorela, in ne zmorem, pa ne zmorem, da bi se zabavala s tujim človekom. Prosim, bodi prijazen, in me izgovori pri mami. Resnično ne zmorem!«

»Govoriš, kakor ti je kljun zrasel!« je brat hud. »Te res glava boli?«

»Kaj misliš, da bi ti rekla, če bi me ne, tepec!«

»No, naj bo — to vsaj razumem. Torej bom sporočil, da te glava boli. Jaz zase seveda mislim — jagode, jagode! No, že grem.«

»Ti, Mirko!«

»Kaj bo že spet?«

»Gospoda Potokarja prosi, naj semkaj pride.«

»Za tega te ne boli glava?«

»Nak, me ne!« se zadere Ruta in udari z nogo ob tla.

Mirko je zbežal, ker je poznal sestro.

Ruta je pa komaj, komaj zadrževala solze. Taka predznost!

In če bi mi desetkrat veliko, veliko uslugo izkazal, bi se vendar ne smel priplaziti v očeto hišo; ne, ne bi se smell in če mu je res kaj za njo, bi se moral z nadčloveško močjo in železno vztrajnostjo truditi, da zabriše preteklost, da se dokoplje do novega življenja in da bi si upal, da jo popelje na svoj dom, in če bi pri tem oba osivela in bi čakala dvajset let —

Ruti se je zdela ta misel tako lepa, da bi skoraj zatulila od same ginjenosti!

Brdo pri Viču. Oni četrtek se je smrtno ponesrečil 23-letni Kristijan Pirša, pomočnik pri krovskem mojstru Josipu Mravljetu v Dravljah, po rodu iz Rihemberka pri Gorici.

Kurešček nad Igom pri Ljubljani. Redno vsakoletno romanje na Kurešček je bilo uvedeno lani, letos pa je v novih razmerah romanje privabilo ogromno število vernikov. Romanje je v nedeljo, 31. avgusta vodil škof dr. Gregorij Rozman, ki je tudi pridigal in maševal, hkrati pa se je romanja udeležilo nad 50 duhovnikov. Romarji so iz dna srca prosili svojo Najvišjo zaščitnico, naj usliši njihove prošnje in nam podeli tako zaželeni mir. — Vreme je bilo romanju naklonjeno, ker ni bilo prehude vročine in sopenice, pa tudi dežja k sreči ni bilo. Romarji so sklenili, da tudi prihodnje leto poromajo h Kraljici miru na Kurešček.

Cerkniška dolina. Ze dolgo vrsto let se ni pri nas toliko zidalo, kot se letos. Kdor ne zida na novo, vsaj popravlja. Cerknica je dobila nekaj novih števil, a do zime jih bo predvidoma še nekaj. Živa je gradbena doba tudi po okoliških vaseh.

Gornja Straža. Oni torek popoldne je na gospodarskih poslopih posestnikov Rakova in Barbiča izbruhnil požar. Zgorela sta kozolec s šupo in skedenj. Zaradi vetrovnega vremena je grozila nevarnost, da se požar razširi tudi na sosedna poslopja, ki so vsa pokrita s slamo, in na bližnja skladišča lesa. Na pomoč so prihiteli gasilci iz Vavte vasi in Straže, ki so pri gašenju pridno pomagali. Z velikim trudom se jim je posrečilo požar omejiti tako, da novomeškim gasilecem, ki so bili telefonično poklicani na kraj požara, ni bilo več treba stopiti na delo. Škoda, ki jo je povzročil požar, je deloma krita z zavarovalnino.

Metlika. Delo na novi cesti Dražič—Krmčič nadaljujejo z okrog 60 delavci. — Viočina je prošnja za preusmerjenje ceste do vinogradov v Repec. Gre za klanec do vasi Železniki in v Repec. Tudi z ureditvijo struge izvirka Metličice so začeli. Tudi tam je zaposleno večje število delavcev.

Z Dolenjskega. Živahno je postalo poljske življenje po mnogih bukovih gozdovih na Dolenjskem, osobito v Beli Krajini. Na hrvaški strani so že pričeli loviti polhe. Nalovili so že velikansko množico polhov. Za polhe se zanimajo tudi mnogi italijanski vojaki in krznarji. Sprva so bili ljudje v stiski, kako naj bi našim italijanskim vojakom pojasnili življenje polhov. Naposled so

IZ RAZNIH KRAJEV

se vsi lepo razumeli. Pravijo, da nazivajo Italijani polhe »il ghioc«. Te dni je prinesel mlad Belokranjec v Ljubljano že do 150 lepih in velikih poljskih kožic naprodaj. Zahteval je za komad 7 do 10 lir.

Craemeli. Naš glavni trg je lepo prenovljen. Občina je uvedla nekako izvozno carino za izvoz lesa iz Črnomlja. To dajatev plačujejo samo izvozniki-tuji, in sicer za vagon izvoženega lesa od 7.60 do 10 lir.

Kriše pri Metliki. Posestnica Marija Plave je v kuhinji po nesreči polila s krompom svojega triletnega sina Antona, ko se je vrtel okrog ognjilke. Dobil je po vsem telesu hude opekline.

Novo mesto. Dne 4. in 5. septembra so gostovali gledališki umetniki iz Ljubljane s Scheinplufgovim veseligr »Okencec«. — Ta mesec bo pod okriljem Rdečega križa velik cerkven koncert, čigar dobiček je namenjen osirotelim priseljencem. Spored je zelo lep in nanj že danes opozarjamo. — Z otavo so kmetje letos na splošno zadovoljni. Da bi jo le lahko tudi lepo posušili. — Dijaki, ki žele dobiti hrano v Dijaški kuhinji, naj do 10. septembra vložijo nekolkovano prošnjo na naslov: Dijaška kuhinja v Novem mestu. Prispevek za hrano bo predvsem v živilih.

Tržišče pri Mekronogu. Zdravniška avtokolona nas je obiskala dne 26. avgusta 1941 ter poslovala ves dan. Pregledano je bilo skupno s šolsko mladino 1792 oseb, pač rekordno število za našo občino po številu prebivalstva. — Jec. Letos bo še zanimivejši, kot lansko leto. So še čas za naročitev »Slovenčevega koledarja«. Naročite ga čimprej pri župnem uradu ali pa pri zastopniku Gorencu.

Vinica pri Črnomlju. Kakor vsako leto, bo tudi letos romarski shod pri božjepotni cerkvi Matere božje na Zežlju in sicer v nedeljo dne 14. septembra. Ze v soboto popoldne bo gori spovedovanje, zatem pridiga in med petjem kitanj Matere božje običajna procesija s kipom Matere božje. Zaradi zategnitve se bo to izvršilo že za dne. Ob 7. uri zvečer bo pridiga, nato procesija. V nedeljo bo zopet priika za spoved in sicer od 6. ure zjutraj. Sv. maše bodo ob 6. uri, ob 7. s pridigo in ob 11. slovesna s pridigo. Ob 4. popoldne pa bodo v žup-

ni cerkvi pete litanije Matere božje. Belokranjeci, ki ste vedno radi romali k Mariji žeželjski, še posebno to leto prihitite k Materi vseh milosti v obilnem številu.

Glas iz Ribniške doline. V zadnjem času je našo domačo lesno obrt zadela kriza. Ribniščana res sicer še najdejo po mnogih krajih Ljubljanske pokrajine, vendar je ta trg vse premajhen za veliko lesno domačo obrt, saj štejemo danes še vedno 5500 ljudi, ki naj bi se preživljali s suho robo. Kdor pozna gospodarske razmere Ribniške doline, ve, s kako neustreznostjo pričakujejo Ribničani, da bi jim kdo priskočil na pomoč. Ribničani si žele dela, prometa s suho robo, ker se zavedajo, da bodo le tako »pretočile« svoje težke gospodarske prilike. Skoraj nič boljše ni z lončarsko obrtjo. Njena domovina je južna Ribniška dolina z lončarskim središčem — Dolenjo vasjo. Cenena pločevinasta roba je sicer nekoliko izpodrinila lončarstvo, vendar so naši lončarji že kljub temu prodali mnogo lončene robe. Zlasti zvesti odjemalci ribniške lončene posode so bili primorski kraji v Dalmaciji, pridno pa kupujejo lončeno posodo prebivalci Bele in Suhe Krajine. Največ so prodali naši lončarji v okolici Sušaka. Tudi lončarji bi bili oblasti zelo hvaležni, če bi jim dovolila prodajo lončene posode preko južne meje naše pokrajine, ker bi s tem lončarstvo zopet oživel, z njim pa prišlo do kruha mnogo potrebnih družin. — V Ribnici je umrla 67 letna posestnica Gorše Terezija. Naj v miru počiva! —

Vrhnika. Pri nas je ustanovljena zdravstvena zadruga z dalekosežnimi socialnimi cilji. Zadruga je sklenila celo vrsto ugodnih pogodb z zdravniški-specialisti in tudi z živnozdravniki. Sedaj je zadruga nastavila svojega stalnega zdravnika v osebi g. dr. Janeza Gantarja. Zadruga odpre te dni tudi lastne zobozdravniške prostore. Člani zadruge morejo postati cele družine z nosilec družine — glavarjem na čelu. Brezplačno zdravniško pomoč uživajo vsi člani družine: mož, žena, otroci, starši, posli in oni, ki spadajo v družino in ki se sami pretežno ne vzdržavajo. Mesečni prispevek za celo družino znaša pet lit. Delež je zelo nizek (49 tir), da more prav vsaka družina vstopiti v to zares socialno ustanovo. Zadruga revnim tudi kreditira potrebno zdravljenje v bolnišnicah, zdravila in ima v to svrhu pravila tako prirojena, da bo zadruga mogla tudi v sedanjih časih pomeniti s svojim socialnim delom pravi blagoslov za prebivalstvo. Priporočamo vsem našim družinam, da vstopijo čimprej v to koristno zadrugo!

— pa saj tega ne more!

Tedaj pride Potokar.

»Pozdravljena, gospodična Ruta,« jo pozdravi. »Kaj vas ne bo k nam?«

»Ne — me glava boli.«

»Ah, škoda! Dovolil sem si pripeljati prijatelja v vašo hišo in bi rad, da bi ga spoznali.«

»Tako?«

»Saj. Je zanimiv človek, iz ugledne družine.«

»Kako se piše?«

»Dorival Samostrel. Bil je dlje časa v Braziliji —«

»To mi je že Mirko povedal.«

»Slišite, gospodična Ruta, zdi se mi, da niste danes nič kaj prijazni!«

»Človek ne more biti zmeraj prijazen.«

»More, more!«

»Čemu ste pripeljali prijatelja?«

»Ker sem ga hotel vpeljati v vašo družino.«

»Tako? Ljubi gospod Potokar, ne jezite se, če vas nekaj poprosim. In če vam te prošnje prav nič ne podkrepim. Vaš prijatelj mi ni po volji. Ga ne maram videti. To mu celo lahko poveste. Pričakujem tudi od vas, da ne boste nikoli več poskusili pripeljati ga v našo hišo.«

»Grom in peklo!« pravi Potokar.

»Je zame resna zadeva,« nadaljuje Ruta, »in zanašam se na vaše prijateljstvo, gospod Potokar. Saj ste moj prijatelj, ali ne? Med prijatelji si lahko povemo kako prošnjo, ne da bi bilo treba pripovedovati dolgih storij v potrjenje. Torej — zanašam se na vas, gospod Potokar!«

In ni je bilo več.

5

Potokar je videl le, da je stekla kar naravnost med borovce v parku. Osupel je zija za njo. Njegova poštena duša se je zastoj trudila, da bi prišla na jasno, kaj neki ima dekle in kakšne nenavadne muhe so jo pičile, da je bila huda. Saj je bilo kar čedno! Če bi vsaj vedel, kakor naj Dorivalu zgodbu poved! »Nee — ženske so vendarle smešne stvarile je modroval, «samski ostanem!«

*

Stotnik se je izgovarjal s službo in karmož hitro končal obisk v Rožičevi hiši, kajti mehki stol, v katerem je sedel, se mu je zdel, da je poslan s samimi žarečimi šivankami. Na povratku se je najprej mučil in premišljeval četrte ure, kako bo nerazumljivo nenaklonjenost lepe Rute povedal Dorivalu. Izblebetal mu je zadevo kaj nerodno.

Dorival je obstal sredi ceste in se je na vse grlo zasmejal!

Tudi ni pokazal, da je radoveden, zvedeti natanko, kako in kaj je bilo, ampak se je tako obnašal, kakor da se neumni zgodb prav nič ne čudi. Stotnik se je pri prvem vogalu poslovil. Vrag naj jih razume! Pri prvi priliki pa bo lepi Ruti temeljito vest izprašal. —

Dorival je otožno sedel doma, kadil v tolažbe cigareto in se ni nič več smejal.

Zdelo se mu je, da so zelo grdo ravnali z njim.

Na vsak način pa je in ostane resnica, da je oholi Ruti izkazal dragoceno in nevarno uslugo. Vsaj poslušala naj bi bila, kaj bi ji bil povedal, in bi ne bila smela na tako žaljiv način pokazati, da nima v očetovi hiši prav ničesar iskati. Saj je vendar pametna, naj bi si bila

dala dopovedati, da ima poglavar razbojnikov pač važne vzroke, da si je upal priti v hišo na Prulah. Vsaj pozanimala naj bi se bila ta za te vzroke. Vsaj —

Premišljeval je:

Najbolj kaže, da napiše čedno dolgo pismo in gospodični Ruti obrazloži, da Emil Sepec, ki misli, da je Emil Sepec, ni Emil Sepec. Da se je bil baron Samostrellec preoblekel v Emila Sepeca, je pa vendar ostal baron Samostrel. Da bi se dala zamotana zgodba z nekaj dobre volje razmotiti! Da naj se obrne na stotnika Potokarja, kiji bo preprosto in umljivo povedal, kaj je resnica. Da je življenje spet pokazalo, da zvesti vitezi lepih žena še niso izumrli!

»Kozlarija!« pravi.

Ne, kar še naprej bo igral Emila in kot zločinec zadovoljno čakal reči, ki bodo brez dvoma prišle.

Morda — mi — bo — ona — pisala! si misli.

Ta misel pa le dokazuje, da gospod Samostrel vendarle ni tako mirno in zadovoljno čakal, kakor si je dopovedoval.

Dorival je kadil in premišljeval še druge reči. Da mu je zmanjkala policijska izkaznica, postavim. Je ni in je ni.

»Saj je na dlani,« si reče bistroumno. »Moj — nec, gospod Emil Sepec rabi mojo izkaznico. Kajpak, kot najbolj pripravno sredstvo, da lahko neovirano potuje po svetu. Če je pameten, si bo otrsela evropski prah s svojih čevljev. Privoščim mu iz vsega srca, da uide. Radoveden sem pa, v kakšne nepravilike bom spet zabredel, ker nimam izkaznice!«

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Ženski svet..

Mož v gospodinjstvu

Ali naj se mož vtiča v gospodinjstvo poše? Marsikateri gospodinja se jezi, če hoče mož vtičniti svoj nos v vsak lonec, če hoče vedeti za vsako jajce, ki ga žena proda, in za vsak kozarec olja, ki si ga je pri sosedih sposodila. Nekateri delajo to iz nezaupanja, drugi pa hočejo pokazati svoje zanimanje in hočejo celo biti ženi v pomoč.

Ce ti mož ne zaupa, skušaj si njegovo zaupanje pridobiti in ga zlepa odvaditi, da bi se vtičal v gospodinjstvo. Sicer je prav, da se mož in žena skupaj pomenita o svojem delu, vendar pa mora vsak na svojem področju imeti neko prostost.

Ako hoče mož svoji ženi biti v pomoč, tedaj se zelo moti, če misli, da ji bo ustregel, če bi se hotel udeleževati pri kuhi. Žena zna vse mnogo bolje pripraviti in porabi pri tem precej manj zalog.

Ce pa hoče mož ženi biti resnično v pomoč, tedaj ima za to nemalo priložnosti. Kako bi bila na primer žena vesela, če bi vedno prihajal točno h kosilu in k večerji. Res ga včasih poklicno delo zadržuje. Toda mnogokrat bi lahko skrajšal kakšno debato, da ženi in otrokom ne bi bilo treba čakati in da kosilo ne bi bilo postano.

Ce na primer mož hoče imeti svežo srajco, pa je tista, katero bi rad imel, v predalu čisto spodaj, pa v svoji nestrpnosti razbriška ves predal, da mora žena potem za njim pospravljati ali celo perilo znova likati. Samo nekoliko več časa bi porabil pri iskanju in bi ženi prihranil mnogo dela.

Ce se gospodinja ponesreči, da presoli jubo ali prismoči kakšno prikuho, s kakšnim veseljem bi drugi dan pripravila kot odškodnino kakšno jed, ki je možu posebno všeč, če bi mož zaradi presoljene juhe tako ne zabavljal ali celo rentočil!

Ce mora gospodinja neeti kak težek kaka ali nositi drva, tedaj je pravi trenutek, da ji mož prikaži na pomoč. In kolikokrat je treba kaj popraviti, premestiti kakšno omaro, ali mislite da bo tedaj žena nevoljna, če se mož zanima za njeno delo in ji skuša pomagati?

Govorimo, a kako

Resnična umetnost je prav govoriti in težko je najti človeka, ki bi nas prejel ali slej ne utrudil s svojim govorjenjem. Če proučujemo naše pogovore, bomo kmalu spoznali, kako zelo so enolični in površni. Velika večina ljudi ponavlja dan za dnem vedno iste stvari, tudi kadar misli, da pove kaj novega in poleg tega dodaja še toliko nepotrebnih besed. Mnogi pripovedujejo po cele ure, kar bi lahko povedali v nekaj minutah. V splošnem to ni govorjenje, ampak klepetanje.

Kako kmalu se naveličaš poslušati onega, ki neprestano govori o sebi, o svojih doživljanjih, ki te prav nič ne zanimajo. Še težje je prenašati takšnega človeka, ki te neprestano sprašuje, ki hoče poznati vse tvoje tudi najbolj zaupne zadeve. Ali tistega, čigar besede so kakor bodice ali ki neprestano daje nasvete, ko jih najmanj potrebuješ.

Toda dvojne vrste pogovor nas nikoli ne dolgočasi: laskanje in opravljanje. Kako radi občujemo s človekom, ki se zna laskati, pa čeprav se navidezno branimo hvale. In vendar je vsaka hvala, ki nam jo kdo naravnost pove, vsaj deloma poklon in pretiravanje; nasprotno pa je graja omiljena, zmanjšana.

Koliko malenkosti, preračunavosti in sebičnosti je v naših razgovorih! Koliko nevolje se skriva za zunanjo vljudnostjo in marsikatera slaba sodba o tistem, s katerim govorimo. Naše samoljublje je napeto kakor struna, ki zabri ob vsakem božajočem ali trdem dotiku. Kako radi poslušamo, če nas kdo hvali, a hvala o drugih nam je nemalookrat zoprna. Samoljublje navadno odloča o vsebini razgovora. Kako previdno zamočimo to, kar bi nas zmanjšalo v očeh drugih in se skušamo uveljaviti s tem, kar nas dela lepše. Želja, da bi se sami pokazali boljše, je tudi nemalookrat vzrok, da opravljamo odsotne.

Zato je res prava umetnost prav govoriti: umetnost, ki se je ni mogoče naučiti kar čez noč. Ne to stvar olake in vljudnosti, a predvsem ljubezni. Edino ljubezen do sočloveka more resiti vprašanje, kako spraviti v sklad odkritosrčnost in obzirnost. Edino je ljubezen se truditi, da ne govori slabo o nikomur, da potrpežljivo posluša in najde za druge tiste besede, ki so njej najbolj všeč.

Saj če hočemo biti odkriti, nam niso najboljše besede tistega, ki nas hvali, a v tej hvali čutimo pretiravanje, niti tistega, ki nam vedno da prav, niti tistega, ki nas preveč pomiluje ali ki nas hoče zabavati s pripovedovanjem tujih zadev, kakor da bi življenje bilo burka. Mnogo ljubši so nam ljudje, ki nas ljubijo, ne da bi nam to pripovedovali, ki nas cenijo, ne da bi nas hvalili, ki nam pomagajo brez praznih tolažilnih besed, ki nas vodijo na pot dolžnosti brez pridigovanja in ki nas s tem, da ne govorijo slabo o drugih, zagotavljajo, da bodo tudi o nas sodili prizaneseljivo.

Umetnost pogovora sloni na treh temeljnih navodilih:

Ne govori o sebi več kot je nujno potrebno, govori o odsotnih kot da bi bili navzoči in poslušaj, kakor bi hotela, da drugi poslušajo tebe.

Dve praktični krili z naramnicami

Krili sta lahko iz tanjšega ali iz debelega blaga. Uporabna so za vsak letni čas. Tudi stare in ponošene bluze morejo še priti do veljave. Za spremembo se more bluze nositi tudi po vrhu.

Med štirimi očmi

J. V.: Vprašate, kakšno naj bo dekle v družbi, predvsem s fanti. Pravite, da če je resno, ali kakor se vi izražate, prevzetna, se zlepa ne bo poročila; v nasprotnem primeru pa jo bodo imeli za lahkomisljeno. Mislim, da je tukaj na mestu pregovor, ki pravi: Srednja pot, najboljša pot. Gotovo ni na mestu, da je dekle pusta in nedostopna, da se vsakdo boji približati se ji. Biti more vesela in prijazna, navihana in živahna, toda vse na tak način, da se nikomur ne more niti sanjati kaj slabega o njej. Vendar pa je sodba ljudi le do gotove meje merodajna.

Madeže od črnila odstraniš iz tkanin s mlekom, limonovim sokom ali s limonovo kislino. Tkanino moraš nato vedno še izprati s čisto vodo.

Madeže od sadja odstraniš iz perila, če dotično mesto opereš z mlekom ter zmoeš s salmijakom.

DAJ MI SVOJE
Jolanka SRCE Gerely

»Kaj vam do mene ni prav nič.« jo žalosten pogleda Stanko. Čuti, da je tu vzrok Štefkinega ugovaranja. »Bojim se, da to, kar čutim do vas, ne bo zadostovalo za vse življenje.« odgovori odkritosrčno. Stanko je čutil, da Štefka nekje tiči s svojimi mislimi; kje, ni vedel, saj je imel prav tako malo življenjskih zkušenj kot ona. Zazdela se mu je, da morda res ni zani. Njegova življenjska pot je čisto jasna pred njim, v dekletu pa še vse vre in kipi. Bogve, kaj bo še iz nje.

»Hoji, hoji.« zadoni za njima, dohiti ju znana družba. Načetega razgovora nista nikoli več nadaljevala.

III. Prvo vprašanje

Razgovor s Stankom je Štefko vznemiril. V odločilnem trenutku ji je bilo jasno, da Stanko ni zanj. Ko sta se razšla, je začela dvomiti, če je prav ravnala.

Noč je prebledela. Mučne misli so se zaježale vanjo. Zunaj so zadoneli zvoki strun, nekdo je igral na violino. Zalostno je donela pesem v gluho noč. Štefka je stislila, kdo igra. Pesem ji je trgala srce. Ali ne bi bilo bolje, da bi bila dala Stanku roko in se mu zaupala. Kdo ve, če bo še koga srečala v življenju, ki bo imel tako pošteno srce. V tihih nočeh rastejo sence vedno više, da se človek zgodi pred njimi in svetom, zlasti če je star šele 19 let.

Tudi dan ni mogel pregnati skrbi, ki jih je Štefki prinesla noč. Želela je, da bi se mogla komu zaupati; toda komu?

Materi? Rada jo je imela, toda s svojo skrivnostjo ne bi mogla stopiti pred njo. Zakaj ne? Njena mati je srčno ljubila svoje otroke. Toda skrbela je le za njihovo telesno blagostanje, ni pa se znala pogledati v njihove duše, sploh tega niti poskušala ni.

Uboga deklica je bila v svoji duševni stiski prav tako brez matere, kakor tiste njene sovrstnice, katerih moderne matere se zaradi »raznih obvez družbe« ne morejo posvetiti vzgoji svojih otrok. Koliko stisk neizkušenega, dekleškega srca bi lahko preprečila razumna mati!

Štefka je zbiral prijateljice. Ali naj piše Dori? Ne. Njen odgovor je že vedela: »Drži se ga, dokler ne pride boljši, tudi malo ljubimkanja nič ne škodi.« Ali naj piše Mariji, ki bo redovnica? Kako bi mogla ona razumeti njeno stisko?

H komu naj gre?... dekleška duša se včasih mora razkriti. Izmučena je šla v cerkev. Ko je skrbi svojega dekleškega srca položila v roke Materi dobrega sveta, je vstala pomirjena.

Pri kropilniku jo je čakala črna oblečena gospa. »Dobro jutro, teta Ana.« jo pozdravi Štefka pred cerkvenimi vrati. »Bog daj dragi otrok.« prijazno odvrne gospa. Rahlo ji dvigne glavo in jo skrbno pogleda. »Zakaj si jokala?« Ker ni odgovora, jo prime za roko. Tih gresta do gozda, sedeta na klopec in teta jo oblače preko ramen. »Nocoj je nekdo igral na violino; menda tebi?«

Gospa Ana je ljubila Štefko, ker jo je spominjala umrle hčere. Modra žena je tudi čutila, da jo dekle potrebuje. Tudi Štefka je bila vesela, če je smela priti k njej. Še preden se je zavedla, se ji je z otroško prisrčnostjo zaupala. Tako je storila tudi danes.

Teta Ana jo je pomirila: »Štefka, prav si ravnala. Če čutiš, da nekdo ni zate, se ne smeš z njim poročiti.« »Le nečesa ne morem razumeti.« vpraša Štefka, »kako je to mogoče, da sem Stanka imela rada. Toda če pomislim, da bi mogla postati njegova žena... saj ne znam povedati, se kar zgrozim.«

»Čisto priprosta stvar je to. Tvoja nepokvarjena ženska narava ti pove, da zakon ni prijateljska zadeva, temveč najtesnejša življenjska zveza. Glej, prijatelj pride in spet gre. Njegovih zahtev in napak ti ni treba neprestano prenašati. V zakonu boš z možem dan za dnem skupaj. Oba bosta eno telo, pravi sv. Pavel.«

(Nadaljevanje prihodnj.)

NAŠI VELIKI MOŽJE

★ ★ PREBUJENJE NARODNE ZAVESTI ★ ★

Konec osemnajstega stoletja pomeni za nas Slovence zarjo narodnega prebujanja. V tistem času je tudi drugod po Evropi začela prodirati misel o narodni zavesti, ki je zlasti prišla do svojega izraza v veliki francoski revoluciji. Misel o narodni zavesti so pri nas začeli širiti nekateri književniki, ki so s svojimi deli zelo vplivali na poznejši razvoj slovenskega slovstva. V tej dobi so bili to zlasti Marko Pohlin, Jurij Japelj, Ziga Zois in Tomaž Linhart.

Marko Pohlin ima pri nas to veliko zaslugo, da se je začel v večji meri zanimati tudi za prosvetno slovstvo. Dasi sam redovnik, je vendar spisal mnogo poučnih, zabavnih in kratkočasnih spisov. Lotil se je tudi računstva in spisal prvo slovensko računsko knjižico. Napisal je tudi veliko nabožnih knjig, vendarle pa je glavna njegova zasluga v tem, da je dal temelje svetnemu slovstvu. To je toliko bolj pomembno, ker je vladala v tistem času na verskem polju pretirana strogost. Med duhovščino je bil zelo razširjen tako imenovani janzenizem. Janzenizem je učil pretirano strogost glede prejetanja zakramentov, glede zakonskega življenja, zatretili je hotel razne bratovščine, ki so se med našim narodom že zelo priljubile, kakor romanja, razne bratovščine itd. Janzenisti so bili nasprotni tudi svetnemu slovstvu. Zato je tem večja zasluga Marka Pohlina, če je v tem času ustvaril podlago slovenskemu svetnemu slovstvu.

Pohlin je napisal tudi slovnico in besednjak. Seveda je bilo to zelo začetniško delo in so v njem velike napake. Pohlinova zasluga je tudi, da je zbudil pri nas zanimanje za posvetno pesništvo. Prve slovenske posvetne pesniške vaje, »Pisanice«, so zrasle iz Pohlinovega kroga. Pohlin je sestavil tudi seznam vseh slovenskih knjig in pisateljev, nekako zgodovino slovenske književnosti, ki je bila za ono dobo dokaj točna in uporabljiva. Marko Pohlin je bil torej prvi, ki se je oziral tudi na posvetne potrebe našega naroda. Njegove poučno zabavne knjige so vzbudile novo veselje do branja.

Jurij Japelj je bil iz Kamnika. Po poklicu je bil duhovnik. Postal je župnik na Ježici pri Ljubljani, nato dekan v Naklem pri Kranju ter končno kanonik v Celovcu na Koroškem, kjer je tudi umrl.

Japelj si je pridobil zasluge v zgodovini slovenskega naroda kot narodni prosvetitelj, kot prevajalec svetega pisma in kot svetni pesnik. Prirejal je slovenske izdaje verskih učnih knjig, kakor katekizma, pesmarice, evangelijev in drugih knjig. Japeljeve nabožne pesmi se že znatno odlikujejo od Pohlinovih in se nekatere še danes pojo z majhnimi spremembami. Glavno Japeljevo delo pa je prevod svetega pisma. Prvi slovenski prevod svetega pisma so dobili Slovenci od luterana Dalmatina, toda tega katoličani niso smeli rabiti. Japelj se je lotil novega prevoda. Za sotrudnika mu je bil Blaž Kumerdej, ki ima velike zasluge za naše slovstvo. Seveda Japelj ni mogel prevesti vsega svetega pisma. Sodelovali so pozneje pri tem delu tudi še drugi.

Japelj je gojil tudi svetno pesništvo. Na splošno ima Japelj veliko zaslug za narodno prosvetljenje.

Kakor Valvasor je bil tudi Ziga Zois italijanskega rodu po očetu, po materi pa slovenskega. Oče se je kot trgovec z železom preselil iz Trsta v Ljubljano in tu je tudi živel njegov sin Ziga.

Zois je bil zelo izobražen mož. Bil je priznan strokovnjak za železarstvo ter sploh za prirodoslovje. Pomagal je zelo tudi našemu kmetijstvu z razdeljevanjem poučnih knjig in s pospejevanjem umetnega kmetovanja. Najbolj pa je zaslovel Zois kot ljubiteljski književnik in pospejevalci slovenske umetnosti. Vljubil je slovensko govorico, slovensko književnost, našo preteklost in vse, kar je s slovenstvom v zvezi, ter je spoznal, da je treba slovenščini širiti obzorje, da potrebuje ljudstvo v svojem jeziku pisanih knjig, ki mu bodo poglobile izobrazbo. Zois je tukaj postavil nov mejnik v zgodovini slovenskega slovstva. Od zdaj naprej so se vedno pogostejše tiskale knjige posvetne vsebine, ki so dvigale izobrazbo našega naroda,

knjige, ki so znanstveno raziskovale naš jezik in našo preteklost. Zbiral je slovenske knjige in najel celo dva kmeta, ki sta zanj potovala po Sloveniji in mu nabirala stare slovenske knjige. V njegovi bogati knjižnici so bili dragoceni rokopisi, najstarejši cirilski in glagoljski tisk, a tudi večina slovenskih knjig od Trubarjevih časov dalje. Tako je postala Zoisova knjižnica prava zakladnica za zgodovino naše književnosti.

V Zoisovi hiši so se zbirali vsi veljavni možje one dobe. Učenjaki, znameniti državniki in vojaški dostojanstveniki so se vselej oglašali pri Zoisu, če so potovali skozi Ljubljano. Zbirali so se pri njem tudi vsi domači veljavni možje, tako da je postala njegova hiša središče kulturnega in književnega življenja na Slovenskem. Njemu se moramo zahvaliti, da sta prišla za pero naš prvi pesnik Valentin Vodnik in naš prvi igropisec Tomaž Linhart. V njegovi hiši si je pridobil prvo znanje veliki jezikoslovec Jernej Kopitar, ki je kot osmošolec prišel k Zoisu ter bil njegov tajnik in knjižničar. Zois je zapustil globoko sled v našem gospodarskem in kulturnem življenju. Stojč na vrhuncu sodobne izobrazbe, je izbral, vzpodbudil in vodil one može, ki so odprli slovenščini nova polja.

S Zoisom je povezano tudi ime Antona Linhart. Bil je po poklicu upravni uradnik, nazadnje tajnik deželnih stanov v Ljubljani. Pisal je najprej v nemškem jeziku. Izdal je v dveh zvezkih zgodovino Kranjske in ostalih južnih Slovanov. Vendar si je največ zaslug priboril s tem, da je osvojil slovenščini gledališče. Ob Zoisovem času so silili z ljubljanskega odra le nemško besedo. Slovensko gledališko književnost je ustvaril šele Linhart. 28. decembra 1789 so igrali na ljubljanskem odru »Zupanovo Mlekoč in leto pozneje je zagledala beli dan njegova druga igra »Veseli dan ali Matiček se ženit. V teh igrah je Linhart podal sliko naših ljudi in naših razmer. Tako je položil temelj slovenski odrski umetnosti in pokazal tudi pot, kako si lahko ustvarimo odrsko književnost.

Tako so ti širje možje — in poleg njih še več drugih — preorali ledino in pripravili rodovitna tla, na katerih je kmalu nato bujno pognala slovenska narodna zavest z nastopom naših velikih mož: Vodnika, Slomška, Prešerna in drugih.

(Nadaljevanje z 2. strani!)

Kadar sonce mrkne

določenih pravilih, tako da lahko sklepamo, da tvorijo sonce, zemlja in luna sistem, ki se povrača v isto stanje medsebojnih odnosov vsakih 19 let.

Tudi siarji narodi so poznali to dobo. Pripravili so si toliko važnost, da je bila na primer za stare Atence številka 19 nekaka zlata številka, ki so jo dobili v zlato in jo postavljali na vidnih mestih.

Sploh vlada v razmerju med raznimi svetovi taka zakonitost, da se lahko nanjo učenjaki popolnoma zanesejo. Vse je natančno določeno v številkah, v teži in v obsegu. Ze razmerje med lunjo in med zemljo je nekaj čudovitega. Ta čudovitost se še poveča, če mislimo na ves sončni sestav, to je na sonce z njegovimi planeti. Koliko matematike, koliko zakonov, ki se morajo med sabo dopolnjevati, koliko naravnih sil, nam znanih in neznanih, ki uravnavajo tisoč in tisoč letno pot svetovja po neizmernem prostoru vsmirjal Koliko se ta čudovitost poveča čele potem, če mislimo na celokupnost svetovja, ki ga človek s svojimi očmi nikoli ne bo mogel zajeti, ker ga je preogromno in ker je preveč oddaljeno od njega! Kdo je vse to naredil? Je slučajno vse nastalo? Je li vse samo po sebi nastalo? Se razvilo iz nič? Toda to je že drugo vprašanje. — Golovo je to, da je moralo biti povzročeno. Tudi to je gotovo, da je ves ta red in to zakonitost med nebesnimi telesi moralo povzročiti neko Linno Bitje.

Dot skozi stoletja

Tem so se pridružili pristaši Macedonija in Apolinara, origenisti in pelagijanci, ki so napadali to resnico zopet z druge strani. — Cerkevni učeniki so povsod z vno zagovarjali pravilni nauk krščanstva, škofje so na svojih cerkvenih zborih zajezili pot krivoverstvu. Toda tisti, ki je dokončno strli prodiranje krivih nauk, ki je vodil vse razpravljanje in pripeljal pravovernost do zmage, je bilo papeštvo.

Prvemu splošnemu cerkvenemu zboru v Nikoziji (325) je predsedoval papežev odposlanec škof Hozij iz Kordove. Cerkevni zbor v Sardiki je sklical papež Julij I. Damaz in Inocenc sta bila v prvih vrstah v naslednjih borbah. Odposlanci Celestina, Leona Velikega in Agatona so predsedovali cerkvenim zborem v Efezu, Kalcidonu in v Carigradu.

Omeniti je treba, da se je v ostri borbi papež Liberij pokazal precej slabotnega in neodločnega. Prav tako se tudi papež Honorij ni obnašal najbolj junaško. Toda noben izmed papežev ni učil ali podpiral najmanjše nepravovernosti. Vsi so izpolnili naročilo, ki ga je dal Petru Kristus. Papeštvo se je že v tistih časih pokazalo kot najmočnejši branik v borbi resnice proti zmoti.

Rim sam je bil večkrat ogrožen in večkrat celo opustošen.

Najprej so ga oplenili Zapadni Goti s kraljem Alarikom. Ti so najprej zasedli sedanjo našo deželo, nato pa prodrli leta 410. do Rima, ga zavzeli ter plenili po njem tri dni.

Leta 455. so plenili Rim divji Vandali pod vodstvom kralja Genzerika. Ti so prodrli iz današnje Prusije preko Francije in Španije v Severno Afriko. Od tukaj so po ladjah pripluli v Italijo, z naskokom zavzeli Rim in ga strašno opustošili. 14 dni je bilo večno mesto prepuščeno na milost in nemilost teh divjakov.

Leta 476. je Rim zasedel Odoakar, kralj germanskih Herulcev. Z njim je končalo zapadno rimsko cesarstvo, kajti on sam je prevzel njegovo vodstvo. Kmalu nato pa je bil tudi on premagan. Nedomestiti ga je Teoderik, kralj Vzhodnih Gotov.

Zadnji narod, ki je prodril v Italijo, so bili Longobardi, ki so preko severne Italije prodrli prav pred rimsko obzidje.

Delo rimskih papežev je bilo v tistih časih zelo velikega pomena. Niso mogli preprečiti vdora barbarских narodov v večno mesto, toda posrečilo se jim je, da so omilihi pustošenja, nasilje, uničevanje. Papež Leon je slično kakor na Atilo vplival tudi na vandalskega kralja Genzerika, da se je pri zasedbi Rima vzdrlžal rušenja, požiganja in ubijanja. S tem je svetu ohranil neprecenljive zaklade kulture in znanosti, ki so bili nagrmadeni v Rimu.

Ko je bila Italija dokončno zasedena od germanskih narodov, je bila velika zasluga papežev, da so spremenili dvijost teh rodov in jih civilizirali. Njih kulturni vpliv na novodošle narode je bil tako velik, da so končno sprejeli rimsko omiko in se poлагoma stopili z domačim prebivalstvom v nov, italijanski narod.

Zlasti je bilo velike važnosti, da so se ti germanski rodovi kmalu oklenili katoliške vere. Prej so bili ali poganske ali pa arijske krive vere. Katoliška vera pa jih je kmalu tako osvojila, da so opustili svojo vero in jo zamenjali s krščanstvom.

Iz Rima se je že v tistih časih vodilo delo za pokristjanjenje poganskih evropskih narodov. Tako so se kmalu pokristjanili močnoci Franki v današnji severni Franciji, ki so raztegnili nato svojo oblast čez vso tedaj znano Evropo. V Španiji so sprejeli katoliško vero Zapadni Goti pod kraljem Rekaredom. V Italiji so Longobardi dokončno stopili v katoliško Cerkev pod kraljico Teodolindo in zlasti pod kraljem Adaloaldom leta 103. Iz Rima so tudi odšli misijonarji v današnje Anglijo. Pozneje je misijonar Vilibrord spreobračal severne Germane, škof Bonifacij pa je dokončno utrdil krščanstvo med divjimi ljudstvi današnje Nemčije.

V osmem stoletju pa se je začelo tudi pokristjanjenje bolj oddaljenih Slovanov. Tu sta si pridobila največ zaslug grška brata sveta Ciril in Metod. Njuno delo so podpirali rimski papeži in ju ščitili pred zavistjo nemških škofov. Z oznanjevanjem katoliške vere se je po vsej Evropi širila tudi rimska kultura.

Tako je papeštvo rešilo rimsko kulturo pred divjimi evropskimi narodi, narode same pa civiliziralo in jih spreobrnilo h krščanstvu.

Za naše mlajše

STANKO IN VERICA ODKRIVATA NOV SVET

Sedaj je Stanko nestrpno čakal, kdaj jim bodo zrastle noge in bodo izgubile rep ter postale prave žabice. Predstavljajte si dva in petdeset žab v eni sami posodi! To bo nekaj zabavnega! Vpraševal se je, kaj naj bi s njimi počel. Toda zdelo se je, da bo treba še mnogo časa, preden se bo ta izprememba izvršila. Paglavcem so res začele rasti noge, toda večje izpremembe na njih ni bilo. Stanko je postajal še nestrpen.

Nastopilo je mrzlejšje vreme in zdelo se mu je, da je v tem pravi vzrok zastoja. Skušal je pregovoriti kuharico, da bi mu dovolila postaviti posodo s paglavci v kuhinjo. Kuharica pa o tem ni hotela ničesar slišati. Brigito je bilo kar groza

pred njegovimi ljubljenci. Prav poseben strah je imela pred vsemi plazilci, kakor so črvi, polži, gosenice in podobna golazen. Še bolj pa jo je bilo groza pred žabami. Če je Stanko prinesel odkod kakšno žabo, je najprej zavpila in začela klicati vse svetnike na pomoč. Nato ga je začela prositi s solzami v očeh, naj jo odnese in če Stanko ni hotel uslišati njenih prošnji, mu je začela groziti in pretiti s kaznimi, katerih pa gotovo ne bi nikoli izvršila. Če vse to ni pomagalo, je zbežala.

Nekega večera se je zdelo, da se ribice slabotno počutijo. Komaj da so nekoliko migale s repkom. Čepele so na dnu posode in se skoraj niso ganile. Stanko se je zbal, da mu bodo zaradi mraza poginile. Šinila mu je tedaj v glavo ena izmed njegovih sijajnih misli. Medtem ko je Brigita spravljala spat Verico, se je s svojo posodo splazil v pralnico, kjer je bilo bolj toplo, kot v otroški sobi. Še bolj toplo je bilo v veliki omari, kjer je Brigita imela spravljene rjuhe, prte, brisače in drugo perilo. Stanko je porinil v stran velik kup perila in naredil lep kotiček za svoje žabice. Voščil jim je še lahko noč in je nato skrbno zaprl omaro. Razume se, da je bila pralnica kraj, kjer je imela Brigita popolno oblast. Brez dvoma ni bilo prav, da jo je Stanko spremenil v zavetišče za bolne žabe. Toda njegova skrb za bolne ribice ga je tako prevzela, da ni niti pomislil na to, kako bo Brigita to zadevo sprejela na znanje. Ko je Brigita opazila, da je posoda s paglavci izginila, se je oddahnila in ni niti vprašala kam.

Naslednji dan je bil za otroke zelo važen, kajti odšli so z gospo Rayevo v mesto. Medtem ko bi ona šla po opravih, bi otroci odšli s stricem Ivanom v živalski vrt. Do mesta se je bilo treba voziti eno uro z železnico in zato so morali vstati zelo zgodaj. Stanko je popolnoma pozabil na svoje ribice.

Brigita, ki je ostala sama doma, je porabila to priliko in je začela šivati nogavice, katerih se je nabralo cel kup. Ves dan ni šla v pralnico. Paglavci so torej ostali ves dan v pralnici. Na tistem danu je bilo za otroke zelo važen, kajti odšli so z gospo Rayevo v mesto. Medtem ko bi ona šla po opravih, bi otroci odšli s stricem Ivanom v živalski vrt. Do mesta se je bilo treba voziti eno uro z železnico in zato so morali vstati zelo zgodaj. Stanko je popolnoma pozabil na svoje ribice.

Naslednjega dne pa se je zgodilo nekaj strašnega. Gospa Rayeva je bila z otroci ravno pri zajtrku, ko so se nenadoma razlegli po hiši

obupni kriki. Nekaj trenutkov pozneje se je na vrhu stopnic prikazala Brigita vsa prepadena. Pridrvela je po stopnicah in skoraj padla na zadnjo stopnico. Smejala se je in jokala vse obenem. Pripovedovala je neverjetne stvari o pralnici. Gospa Rayeva jo je presenečeno gledala. Brigita je bila bleda in je vsa trepetala. Nenadoma je zopet zavpila in skočila pokonci. Iz žepa njenega predpasnika je skočila žaba! Majhna črna žabica in odkakljala po veži. Stanko je stekel za njo in jo skušal ujeti.

Medtem se je uboga Brigita znova zgrudila in gospa Rayeva ji je morala pomagati, da se je spavila zopet na noge.

Nato je vsa preplašena začela pripovedovati s tresočim glasom:

»Omaro za perilo jih je polna. Gotovo jih je na stotine. Odprla sem omaro, da bi vzela nekaj svežega perila, ko so začele skakati iz vseh kotov. Nekatere so mi skočile v obraz, ena celo za vrat. Mogoče so se sedaj že razpršile po celi hiši. Brez dvoma ima tukaj Satan svoje prste vmes. Kako bi moglo žabe priti v omaro za perilo, če ne s pomočjo Satana?«

Tudi Verica je bila vsa prestrašena. Stanko pa je neutrudljivo iskal malo žabico v najtemnejšem kotu veže. Gospa Rayeva si je na vse načine prizadevala, da bi pomirila Brigito. Samo Francek je takoj spoznal, kaj se je zgodilo. Odmaknil se je od ostalih, ker ni mogel zakriti svojega smeha. Odšel je v kuhinjo in od tam stekel po stranskih stopnicah, kjer je zagledal vse polno malih žabic. Ko je prišel na vrh, je zaslišal kuharičino vpitje, kar mu je pričalo, da so žabice že dospеле v kuhinjo. Tudi na hodniku in v pralnici jih je bilo vse polno, ker so že vse zapustile omaro.

Francek jih je začel takoj loviti in kmalu sta se mu pridružila tudi Stanko in Verica. Bili so pa v zadregi, kaj naj storijo z njimi, ko so jih ujeli, ker so jim vedno znova uhajale. Francek jih je skušal spraviti v neko posodo, ki je imela pokrov, toda tudi iz te so mu uhajale iz stranske odprtine. Z robcem je zamašil to odprtino in začasna ječa za žabe je bila pripravljena. Ko so ujeli skoraj vse, je Stanko odnesel posodo k jarku in spustil žabe drugo za drugo v vodo. Nikakor ga ni več mikalo videti mlade žabice.

Ko so žabe skakale iz posode v vodo, jih je Stanko štel. Bilo jih je petintrideset. Torej jih je moralo še sedemnajst ostati v hiši.

In res so jih še ves dan našli v najbolj neverjetnih krajih. Ena je skočila v skledo, v ka-

teri je kuharica mesila kruh. Ker je ta ni opazila, jo je zmešala v testo in spekla. Ker so jih do večera našli samo dvanaest in jih je ostalo v prostosti pet. Brigita ni hotela iti spat, ker se je bala, da bi ji žabe med spanjem ne skočile na glavo.

Odšla je spet v vrtnarjevo hišico. Ubogi Stanko! Bilo ga je strašno sram. Kakor po navadi, tudi sedaj ni imel nikakega slabega namena, toda... Zopet sta z materjo

imela zelo resen pogovor o tem, da je treba vsako dejanje dobro premisliti in ne delati tega, kar bi drugim moglo povzročati neprijetne. Obiljubil je, da se bo popobiljal.

Šesto poglavje.

Taborjenje.

Nastopilo je toplo vreme. Nihče bi si ne mogel misliti, da je šel konec maja. Bilo je vroče kakor v juliju ali avgustu. Otroci so hodili po vrtu bosi in bili oblečeni v lahke poletne obleke, toda kljub temu jim je bilo tako vroče, da so jim ni ničesar ljubilo. Ležali so na vrtu v senci in Francek jim je pripovedoval o Robinzonu in o drugih junakih iz njegovih knjig. Že dalj časa ni deževalo in vrtnar je moral zalivati vrt. Nekega dne so se otroci spomnili, da bi bilo prijetno, če bi vrtnar tudi nje polival z vodo.

»Lahko bi oblekli naše kopalne obleke. Ali bi to ne bilo prijetno?« je vzdihnila Verica.

»Takoj grem vprašati za dovoljenje mami-
co,« je vzklil Stanko in stekel v hišo.

Verica mu je sledila.

Marsikatera mati bi bila takšno prošnjo svojim otrokom odbila. Gospa Rayeva pa je nekoliko pomislila, in ko je spoznala, da ni nobenega razloga, da bi jim ne smela ugoditi, jim je rekla da.

Francek je stekel v svojo sobico, kjer je imel kopalno obleko v svojem kovčegu, katerega je prinesel s seboj. Stanko pa je šel v podstrešje in v kovčegu, kjer so bile spravljene poletne stvari, poiskal svojo in Veričino kopalno obleko.

Bilo je prvokrat, da je Stanko smel stikati po sobi, kjer so bili spravljeni kovčki. Pri tem delu je odkril nekaj tako zanimivega, da je pozabil na obleke in na prho. Šele Verica ga je predramila, ko je začela klicati od spodaj:

»Požuri se, Stanko, tako mi je vroče, da ne morem prestati niti minute več!«

Nemudoma so se preoblekli in stekli na vrt. Drug drugega so polivali s pomočjo cevi, s katero je vrtnar zalival vrt. Srebrne kapljice so se dvigale visoko v zrak in nato padale na njihove glave, in jim hladile celo telo. Vsi srečni so skakali po travi. Stanko je preoblačal kozolce. Tudi gospa Rayeva je prišla na vrt in slikala otroke. Tako prijetno je bilo, kakor da bi bili ob morju.

Po kosilu je Stanko poklical Franceka in Verico ter jima zašepetal:

»Odkril sem nekaj strašno zanimivega.«

»Šla sta za njim na podstrešje.«

»Poglejta!« je vzklil in jima pokazal neko veliko belo stvar na tleh. Bil je šotor!

»Saj res!« je vzklil Francek. »In to so tudi kolt.«

»A tu je še en šotor!« je vsa presenečena vzklilnica Verica. »Kako si prebrisan, Stanko, da si jih odkril!«

»Spali bomo na prostem, mesto da bi se mučili v duševnem zraku v hiši. Pojdimo, da jih pokažemo mami!«

Zvili so jih skupaj in odnesli po stopnicah. Gospa Rayeva je nekaj minut molče gledala šotore. V njenih očeh je odsevala žalost. Toda kmalu se je zopet nasmešnila in dejala:

(Nadaljevanje prihodnjice.)

